

Nr. 15

Mandag 24. april 1950

4. årg.

MAGEKRYPERE

Av h. r. advokat Gustav Heber

AV DENNE KATEGORI har vi flere typer. Først har vi kommunistenes magekryperi for Sovjetstatene. Dernest har vi hatt en del magekrypere for nazi- og fasciststyrte stater, og endelig har vi våre anglomane magekrypere. Vår store Ludvig Holberg hadde den største beundring for den franske nasjon og dens mange fortrinlige egenskaper, men det hindret ham ikke i å ralliere over sine egne landsmenns magekryperi for alt fransk, slik som han gjorde det i sin komedie Jean de France. Det var ingen, som den gang fant på å karakterisere denne komedie som franskfiendtlig eller på å beskyldte ham selv for mangel på nasjonal holdning, når han påtalte sine egne landsmenns mangel derpå.

HVOR STOR BEUNDRING vi med rette enn nærer for englendere, amerikanere og franskmenn, har historien lært oss, at hvis noen av deres vitale interesser blir truet fra noe hold, vil de si: Right or wrong, my country. Det er meget lenge siden 1801 og 1807, men ånden fra disse fjerne år er like livskraftig i dag som den gang og vil vedbli å være det i en uoverskuelig framtid. Vi har jo ganske ferske eksempler derpå i Altmarkaffæren og inneskipning av tropper med okkupasjon av norsk territorium som mål.

VI HAR DERFOR ALL GRUNN til å se ganske nøkternt på de stormakter, som vant den siste verdenskrig, men det er ganske uforenlig med enhver form for magekryperi, som i og for seg til enhver tid er ganske uverdlig og som representerer den virkelige mangel på nasjonal holdning, noe som magekryperne beskylder dem for, som avviker deres magekryperi. Vi mangler i våre dager en Ludvig Holberg, som kan skrive en komedie parallell til Jean de France om våre anglomane magekrypere.

GUSTAV HEBER

Det var Quisling som hindret gjennomføringen av den nye presselov

Av Torstein Lange.

Norsk Presseforbund har tatt til orde — ifølge «8. Mai» — for at det nettopp var denne organisasjons motstand som førte til at den av Reichskommissariatet dikterte nye presselov som var gitt i februar 1942, aldri ble satt i verk. Det skulle være av interesse å erfare hva N. P. har fore-

Forts. side 5

La oss få en ordentlig „julerengjøring“

Sett i gang «en real mannjevning» i kringkastingen om «rettsoppgjøret»

I «Dagbladet» for 14. april skriver G. J. i spalten «Hjørnet»:

Det er gjentatte ganger skrevet i Deres avis om at det burde foretas en mannjevning mellom de stridende herrer — justisminister Gundersen m. fl. på den ene side og major Langoland m. fl. på den annen — om rettsoppgjøret. I avisen forleden underskriver en «Tidligere hjemmefrontmann» et slikt forslag, som han finner utmerket.

Undertegnede er i k k e N.S. og jeg har den hele tid stått med nasjonal holdning, men jeg synes det lukter litt «vidd» av diskusjonene — og i «8. Mai» som jeg tilfeldigvis har lest et par ganger, settes det fram så mange beskyldninger mot en del av de menn som har hatt med rettsoppgjøret å bestille, at jeg synes det ville gjøre godt å få en ordentlig «julerengjøring» så vi etter kan få ren luft.

Sett i gang «en real mannjevning» så det hele folk kan lytte og få oppgjort seg sin mening om rettsoppgjøret.

G. J.

EKSPLOSJONSULYKKEN ved FLORØ krevde 10 varetektsfangers liv.

Mot fangenes protest ble de beordret til ammunisjonstransport

De som protesterte ble truet med represalier.

Straks før transportskipet skulle gå tok de militære ansvarlige permisjon.

En «krigsforbrytelse» som må få følger for de som bærer ansvaret for at varetektsfanger ble beordret ut.

Lørdag 1. september 1945 kl. 14,30 gikk M.s. «Thekla» av Hamburg ut fra Fugleskjærskaien i Florø. Skipet var lastet med ammunisjon som skulle senkes i sjøen ved Oddane utenfor Florø.

Det var 19 mann ombord, derav 10 «landssvikfanger» (varetekt) som mot protest var blitt beordret av politimesteren i Florø til å være med på det farlige arbeide.

Gjenvitner vet å fortelle at M.s. «Thekla» passerte Nekkøyosen litt før kl. 15, på vei mot Oddane. Omkring 1 km. fra Nekkøy fyrlykt forandret skipet kurs østover, farten ble slått av og ca. kl. 15,10 ble det helt stille. Kl. 15,15 fikk folk fra land se en voldsom røyksky slå opp fra skipet og straks etter hørtes en voldsom eksplosjon og M.s. «Thekla» forsvant med en gang. Motorbåter og robåter fra nærmeste bygder kom ganske hurtig til ulykkesstedet, men de så ikke annet enn små biter av kasser og annet smått treverk som lå og fløt på sjøen.

Etter den oppgave som senere ble gitt av Fjordane Politikammer omkom følgende varetektsfanger:

Sveire Asen Førde, bondegutt 25 år (bedriftsvernet), Lelf Stavestrand, Svanøybukt, fisker 30 år (bedriftsvernet), Ola Fagerheim, Hornindal, bondegutt ca. 25 år (klagemål ukjent), Michal Rognes, Holmøyane, bondegutt 25 år (frontkjemper), Bjørn Sem, Måløy, kjøpmann 45 år (ikke medlemskap i NS), Jakob Hellevik, Mlnde pr. Bergen, kat. lensmann i Gloppen — 35 år, Olav Djupevik, Barlindboen, troppf. AT, 25 år (frontkjemper), Annanias Kongsvoll, Stord, anleggsarbeider 65 år (ikke medlemskap i NS), Ingolf Hagevik, Måløy, kjøpmann, 50 år, ordf. og kat. lensmann og Ole Frislid, Hornindal, 30 år, gift og etterlot seg kone og 2 barn (klagemål ukjent).

To dager etter denne forferdelige tragedie inneholdt dagspressen en liten notis sendt ut gjennom NTB at en engelskmann, 2 nordmenn, 10 landssvikfanger og 6 tyskere var omkommet ved Florø.

Noe mere fikk ikke almenheten vite om denne fryktelige ulykke. Det ble dødens stillhet omkring tragedien. Det offentlige fant ingen grunn til å sende ut noen redegjørelse om saken, og de omkomnes etterlatte fikk ikke

vite mere om denne grufulle hending, før Johan Djupevik, far til en av de forulykkede fanger, den 28. september 1949, skrev følgende brev til politimesteren i Fjordane:

Herr Politimester i Fjordane, Florø.

For vel 4 år siden hadde eg ein son, Olav Djupevik, som kom vekk ved ei ulykke — utan at eg har fått nærare melding om det.

Var det so at saka vart dyssaned — og kvifor? Kven var i grunnen ansvarleg for utsending av den farlege transporten i noraværet den dag? Og kven hadde ansvaret for at fangar vart bruka til dete farlege arbeid?

Eg har hug til å få klarlagt om det var politiet som ordra fangane ut.

Eg skal vyrdsamnt beda politimesteren gjeva meg de opplysningar som kan skaffast, og om det var norsk eller alliera militær, som då var tilstades på Florø — som hadde leidinga — iallfall delvis.

Barlindboen 28. sept. 1949.

Vyrdsamnt

Johan Djupevik

Djupeviks skrivelse fikk en noe omflakkende tilværelse. Fra Florø ble den sendt til statsadvokaten i Bergen, derfra til statsadvokaten i Molde og så tilbake til Fjordane politikammer. Derfra gikk den videre til Justisdepartementet, som lot den gå tilbake til Fjordane Politikammer (Forts. side 5)

Vi retter en rekke spørsmål til den nye offiser av den franske æreslegion, ekspedisjonssjef E. Boyesen.

I «Morgenbladet» for 25. mars d. a. leser vi at ekspedisjonssjef i Kirke- og Undervisningsdepartementet Einar Boyesen er blitt «slått til offiser» av den franske æreslegionen. Dekoreringen foregikk i den franske ambassade i Oslo og ble foretatt av ambassadør Blondel.

høgre Almenskole (gymnasiet), Eva Anker, er for vanyrdnad av Det Tyske Rike. Fører straks utvist av skolen.

Hun kan ikke opptas som elev ved noen annen offentlig kommunal eller privat høgre almenskole og vil ikke kunne meldes opp til artium som elev eller privatist.

Etter fullmakt
E. Boyesen.

Engelskmennene - Kina-kommunistenes viktigste våpenleverandør

Norsk Presseforbund har tatt dikterte nye presselov som var til orde — ifølge «S. M.» — for gitt i februar 1942, aldri ble satt i verk. Det skulle være av interesse å erfare hva N. P. har foretatt den av Reichskommissariatet

vi etter kan få ren luft. Sett i gang en real mann-jevning» så det hele folk kan lytte og få oppgjort seg sin mening om rettsoppgjøret. G. J.

Engelskmennene - Kina-kommunistenes viktigste våpenleverandør

„Dagbladet“ ble dømt.

MATTE TA TILBAKE BESKYLDNINGENE MOT HARSEM

OG DERTIL PUNGE UT MED SAKSOMKOSTNINGER

I mai måned 1949 offentliggjorde Dagbladet en artikkel om at en hemmelig NS-organisasjon med hovedsete i Oslo og om lag 70 kontaktpunkter var i fullt arbeid her i landet. Dagbladets artikkel var bygget på en fantastisk historie som Bergens Tidende hadde brygget i hop. Generalkonsul P. Harsem ble slått opp som sjelen i foretagendet, og det ble rettet ondsinnede beskyldninger mot ham bl. a. i følgende skråsikre ordelag:

«En tar sikkert ikke feil når en antar at organisasjonen har drevet en utstrakt illegal virksomhet for å bringe nazister ut av landet».

På grunn av dette sitat gikk Harsem til rettsak mot Dagbladet, og saken var oppe i Oslo byrett mandag 17. april.

Som prosessfullmektig for Harsem møtte høyesterettsadvokat Wiesener og for Dagbladet høyesterettsadvokat Knut Blom.

I sitt innlegg uttalte Wiesener, at det er ikke antydning til holdpunkter når Dagbladet skriver at Harsem har drevet utstrakt illegal virksomhet for å bringe nazister ut av landet.

Wiesener påstod Harsem tilkjent saksomkostninger og et beløp til dekning av mortifikasjonsutgifter i en del aviser.

Dom i saken ble avsagt tirsdag 18. april. Dagbladet ble dømt til å betale kr. 200 i saksomkostninger, og det tidligere siterte avsnitt i Dagbladets artikkel ble mortifisert.

En stor engelsk transportflåte gjorde den KOMMUNISTISKE LYNOFFENSIV MULIG

Rykter i London går ut på at det finnes medlemmer i regjeringen av Fuchs-typen

Fra vår Bern-korrespondent

I en artikkel «Hemmelligheten i Hongkong» avslørte det velinformerte sveitsiske blad «Die Weltwoche» i forrige uke den dobbeltbunnede engelske politikk i China, som i kynisme og perfiditet søker sin like. Siden krigen er en stadig strøm av våpen og all slags krigsfornødenheter blitt dirigert til den engelske koloni Hongkong. Oppkjøperne er engelskmenn, men varene er kommet fra England, USA og andre land. En har opprinnelig trodd at varene var sendt til Chiang Kai Shek, men et flertall av de amerikanske leverandører har for sikkerhets skyld gjort krav på at varene ikke måtte gå til kommunistene. For å tilfreds stille leverandørene satte engelskmennene opp en liste over varene av militær art som ikke kunne sendes kommunistene.

Av de offisielle kommunikeer i den engelske presse, kan en bare dra den slutning, at det var for å forsterke Hongkongs forsvaret, og at en for hver pris ville forsvare seg mot eventuelle kommunistiske angrep. Nå viser det seg at virkeligheten er en helt annen.

Engelsk løftebrudd Hongkong et rødt sentrum

Etter de undersøkelser som amerikanerne satte i gang, viste det seg at de varer som amerikanerne leverte engelskmennene ble videregitt til kommunistene, og at den liste som engelskmennene satte opp over forbudte varer, var bluff, — idet det ikke ble gjennomført noen utførselskontroll. Amerikanernes kostbare blokade av det røde China er på grunn av engelskmennenes forræderi og løftebrudd blitt helt virkningsløs, og da de amerikanske firmaer spurte engelskmennene om de virkelige forhold — ble de møtt med en hånletter.

Deter etter de avsløringer som er gjort fastslått at Hongkong har vært et yndet tilholdssted for de kommunistiske ledere i China. Den britiske kronkoloni har vært et betydningsfullt sentrum for de kinesiske kommunister. Så snart de kjente jorden brenne under seg i det nasjonalistiske China rømte de til Hongkong, og fra Hongkong har de dirigert sitt underjordiske muldvarparbeide i land som Indo-China, Indonesia, Filippinene, Burma, Malacka, India o.s.v. Og engelskmennene har tilsynelatende sovet.

Engelske transportskip muliggjorde den kommunistiske offensiv

Amerikanerne regnet med at den kinesiske borgerkrig skulle ta lang tid, idet veiene var dårlige og samtidig som det var få jernbaner. Amerikanerne ble meget skuffet da de oppdaget at den kommunistiske lynoffensiv

(Forts. side 5)

offiser av den franske æreslegion, ekspedisjonssjef E. Boyesen.

I «Morgenbladet» for 25. mars d. a. 1949 vi at ekspedisjonssjef i Kirke- og Undervisningsdepartementet Einar Boyesen er blitt «slått til offiser» av den franske æreslegionen. Dekoreringen foregikk i den franske ambassade i Oslo og ble foretatt av ambassadør Blondel.

I vide kretser står man fullstendig uforstående overfor denne utmerkelse, og man spør, og er spent på å få vite, om den franske ambassadør kjente til nedenstående skriv som herr Boyesen sendte ut i okkupasjons-tiden.

Vi gjengir de oppsiktsvekkende skriv: K.D. jnr. 7129 E 40 Sv. Oslo 19. desember 1940.

Utvæling. Elev av Lillehammer kommunale

Håndballen — Norge

Engelskmennene tror ikke USA tar krig for Norges skyld

Den konservative Lord Douglas henstillet under den utenrikspolitiske bedatt i det engelske parlament 28. mars inntrengende til regjeringen å gjenoppta drøftelsen med Norge om opprettelse av flåte- og luftstøttepunkter i dette land for England og USA. — General Bradley uttalte ifølge «Aftenposten» 4. mai 1949, «at han trodde kongressen i USA ville gå til å erklære krig, hvis «Storbritannia ble angrepet av en stor styrke, men hvis en liten avdeling går i land i Norge, vil den kanskje ikke gjøre det».

Slik drøftes vårt lands stilling, mens vi under statssozialisme og dyrtid og alskens kongressgalskap klamrer oss til troen på Vestmaktene og Vestmaktene i troen på at de vil redde oss for våre blå øynes skyld. Det er vel dette som kalles forutseende utenrikspolitikk, noe som vi har fått føle på kroppen engang før.

høgre Almenskole (gymnasiet), Eva Anker, er for vanvyrnad av det tyske Rikes Fører straks utvist av skolen.

Hun kan ikke opptas som elev ved noen annen offentlig kommunal eller privat høgre almenskole og vil ikke kunne meldes opp til artium som elev eller privatist.

Etter fullmakt E. Boyesen.

I. Hølem

Til de høgre almenskoler med gymnasium.

K.D. jnr. 158 E 41 Sv.

Oslo 18. januar 1941

Utvæling.

Etternevnte elever av Molde kommunale høgre Almenskole er for propaganda for det norske kongehus og for tyskfiendtlige uttalelser og in-skrripsjoner utvist av skolen: Harriet Th. Bakken, Anna Bolstad, Gunnar Gjendem, Liv Hossen, Per Nerbo, Aniken Melby, Eva Nordal, Aslaug Reistad, Lars Rekdal, Aase Salvesen.

De kan ikke opptas som elever ved noen annen offentlig kommunal eller privat høgre almenskole og vil ikke kunne meldes opp til artium som elever eller privatister.

Etter fullmakt E. Boyesen.

I. Hølem

Jnr. 7129 E 1940 Ef.

Oslo, 10. januar 1941.

«Quisling har sagt»

Kultur- og Folkeopplysningsdepar-

Ridder av St. Olav, Offiser av Æreslegionen, ekspedisjonssjef E. Boyesen

tementet har meddelt at denne bok vil bli anskaffet til alle statsunderstøttede folkebibliotek. Det anser imidlertid sterkt påkrevet at den også blir utbredt blant skolens folk, og anbefaler at det skaffes et eksemplar til hver skoles lærerbibliotek.

Dette departement er enig i at det er ønskelig at hver skole har et eksemplar av denne bok, og J. M. Stenersens forlag har tilbudt å levere den til nedsatt pris — forutsatt at bestillingene sendes inn gjennom departementet. Prisen blir da kr. 5,20 pr. stk. pluss porto. Betalingen blir

(Forts. side 6)

En falitterklæring

Av Ivar Frihaug-Osa

Et par danske kommunister har i det norske Morgenbladet blitt beskyldt for å være «agenter» for Sovjet og Kominform, og bladet hevdet at ledende kommunister representerer en fare for de nordiske lands sikkerhet.

Herover ble herrene Rasmussen og Hegner — som ventelig var — høylig fornærmet og anla injurlesak mot bladet.

Oslo byrett manglet vel «kontrakten» for agentvirksomheten, men slo dog fast, at ledende kommunister er en fare for de nordiske lands sikkerhet.

Ja vel. Men hva så? Når et lands sikkerhet planmessig undergraves av en gruppe av landets egne innbyggere, så skulle det vel ligge nokså nære å stemple disse kafene for — Lands-svikere. Ikke sant?

Men nei, det gjør ikke det, og grunnen er — ifølge en kommentar til nevnte dom i et meget ansett organ — den at:

«— Kommunistene arbeider beskyttet av den demokratiske frihet for et program som tar sikte på å avskaffe både demokratiet og friheten. Vi vet det alle sammen, men vi kan ikke stanse dem fordi vår konstitusjon gjør ikke noen forskjell på partier og ideologier. Den gir enhver rett til å arbeide, ikke bare for å endre det system vi har, men for å omstyrte det. Det er bare den åpne forræderiske handling som samfunnets maktorganer kan skride inn mot. At vi vet at enhver kommunist er programforpliktet til å motarbeide demokratiet interesse er ikke nok. Vi kan ikke forby dens virksomhet.»

Så vet vi det.

Det er den «åpne forræderiske handling» der må ventes på. For eks. at noen melder seg inn i kommunistpartiet etter at spektaklet har begynt igjen. Først da blir det «landssvik» av det både for dem og for gammelkarene med Furubotn og Løvlien i spissen.

«Rettsoppgjøret» nå må vel danne precedens.

Ivar Frihaug-Osa.

Vårt forbund sender henvendelse til Stortinget.

Innen alle politiske partier legges for dagen en våknende interesse for vår sak.

Fra Forbundet for Sosial Oppreisning.

Den før omtalte henvendelse fra Forbundet til Stortinget ble sendt til Justiskomiteen straks etter påske. Henvendelsen vil også utkomme som brosjyre. Arbeidet med å få den trykt er satt i gang, og det vil gjennom «8. Mai» bli gitt melding om når den blir å få kjøpt. Prisen blir antakelig ca. 3 kr. Bestillinger som innsendes til Forbundet, vil bli effektivert i tur og orden når brosjyren er ferdig.

Henvendelsen er et godt stykke arbeid som på en saklig og verdig måte — i store trekk — gir uttrykk for den oppfatning som må antas å være alminnelig blant dem som med urette er rammet av «rettsoppgjøret».

Fra mange hold — innen alle politiske partier som er representert i Stortinget — legges for dagen en våknende interesse for vår sak. Det er et faktum at sannhetstrangen er i vekst i brede lag av folket, og at viljen til «å rette det som rangt er» øker i gledelig tempo. Vårt beste våpen i striden for rett og rettferdighet er sann og vederheftig opplysning i saklig og nøktern form. Å spre slik opplysning må være Forbundets fornemste oppgave. Vi må imidlertid være klar over at opplysningsarbeidet krever sin tid, det er ikke gjort i en håndvending å bringe folket sannheten. En smule av den dyd som heter tålmodighet vil derfor kreves av oss alle. Det er en nødvendig betingelse for at vi skal nå fram til det mål vi har satt oss.

Forbundet vil gjerne medvirke til å jevne ut de motsetninger som oppstod mellom landsmenn under krigen og okkupasjonen, og som det etterfølgende oppgjør har utdypet. Den splittelse som er oppstått i vårt folk er betenkelig. Forbundet vil ikke være talsmenn for hevntanker. I den forstand som en til

hittil å tre støttende til der det trengs. — Alle søknader om økonomisk støtte forelegges arbeidsutvalget (styret) til avgjørelse. Slike søknader kan derfor ikke behandles og avgjøres på stående fot, men må ligge til møte holdes, som regel en gang i måneden.

Det er også en annen gruppe mennesker som henvender seg til Forbundet i stort antall: de arbeidsledige. Jordbrukere, sjåførere, prester, lærere, jurister, offiserer, forretningsfolk o. fl.

Nå er det slik at «private» ikke har anledning til å drive arbeidsformidling. Det er det offentlige sak. Forbundet arbeider imidlertid med spørsmålet, og håper å finne fram til en ordning innenfor lovens ramme. Det er jo et stort antall arbeidsgivere som gjerne vil ha NS-folk eller andre som er rammet av oppgjøret, i sin tjeneste. Det gjelder bare å komme i kontakt.

Foreløbig vil jeg anbefale «8. Mai» som annonseorgan både for arbeidsgivere og arbeidssøkende. Gjennom dette blads spalter oppnås kontakt med «rette vedkommende». I Mjøsbygdene kjenner jeg flere tilfelle da bøndene har skaffet seg solid arbeidshjelp gjennom annonsering i «8. Mai». De arbeidssøkende kan også regne med at de hos den trauste, NS-vennlige bondestand i byg-

dene her vil få gode betingelser og god behandling. Og i mange tilfelle kanskje også hjelp til å komme inn i annen virksomhet etter endt gårdsarbeid. Der er mange muligheter for den som er frisk og sprek, og som ikke er redd for å sette inn sin arbeidskraft der hvor det er bruk for den, selv om det for en tid skulle bli i et annet yrke enn han er vant til.

Forbundet skal opprette et arkiv hvor alt som har interesse i forbindelse med okkupasjonstid, etterkrigstid o.s.v. vil bli samlet og ordnet. Jeg vet at det er mange som har notert og skrevet ned interessante ting fra denne tid, og som kanskje hadde tenkt å få det offentliggjort. Men det er ikke alltid så lett å gi ut bøker, eller å komme til orde i presse eller tidsskrifter. Forbundet er interessert i å motta slikt materiale — i original eller gjenpart. Det er meget viktig at vi samler dette stoff, som skal tjene som kildemateriale på historien, den sanne historie, om denne periode i vårt folks liv skal skrives. Det skal stå til rådighet for framtidens historikere og forskere, som nok vil gi et noe annet bilde av tidens menn og hendinger enn det vi i dag finner i bøker og blad.

KAPP, den 17. april 1950.
Hroar Hovden.

Rettssviket blir pyntet med forlorne blomster

Hverken L'Abbe-Lund eller prof. Andenæs makter å kamuflere de virkelige forhold

Herved legger vi fram 15 uglendrivelege

In memoriam.

skipsreder Thorvald Halvorsen Bergen.

Lørdag 18. mars ble skipsreder Thorvald Halvorsen i Bergen bisatt. Det er vel ingen tvil om at det var den fryktelige forfølgelse han har vært utsatt for etter «frigjøringen», som la denne så sterke og vitale mann i en alt for tidlig grav.

Den bitterhet han måtte føle mot sin fødeby, som han elsket så høyt, og til hvis kulturelle institusjoner og trivsel han hadde skjenket hundretusener av kroner, og som til takk behandlet ham så skammelig, var mer enn selv han kunne bære. — «Det verste er ikke at vi er blitt dømt og straffet,» sa han til meg i fjor sommer, «men at vi har mistet troen på og respekten for menneskene.»

Thorvald Halvorsen tilhørte en gammel bergensk skipsreder-slekt. Hans far startet Englandsruten, som Bergen senere har tjent millioner på, men ble nektet statsstøtte og gikk konkurs på dette foretakende. Hans sønn bygget firmaet opp igjen påny og betalte alle det de skulle ha, og grunnla Thv. Halvorsens landskjente selskap med skipsrederi, kulltomt, transportfirma samt en rekke industrielle tiltak. I over en menneskealder var han en av byens mest kjente forretningsmenn, italiensk konsul, mæsen og en av byens beste borgere. Hvor mange kunstnere har han ikke hjulpet? Teatret mottok tusener av kroner i støtte fra ham, for ikke å tale om alle småkårsfolk, arbeidere og sjøfolk (både sine egne og andre) som han støttet og hjalp med rund hånd. — «Et år ga jeg kr. 40 000 til Røde Kors, fordi jeg trodde det var en god sak,» sa han en gang til meg. «Men da jeg selv i 1945 lå syk og forkommen i fengselet så jeg ikke noe til Røde Kors.»

Høsten 1940 da de første fem fra Bergen ble dømt til døden av en tysk krigsrett for spionasje, gikk Thv. Halvorsen til alle instanser for å få dem benådet. Da intet hjalp telegraferte han direkte til Hitler, og fikk alle straffene nedsatt til 5 år. Senere fikk han en gruppe dødsdømte fra Kristiansand benådet på samme måte. Foruten alle de han gjennom sine tyske forbindelser fikk satt på frifot.

Et historisk aktstykke

Føreren for de belgiske nasjonalister Léon Degrelle skildrer felttoget mot Sovjet

Den tidligere leder av de belgiske nasjonalister på østfronten, rexistføreren Leon Degrelle, som er bosatt i Spania, har i en bok skildret felttoget i Russland. Det dreier seg om et historisk aktstykke, som forklarer hvorfor de vesteuropeiske tropper led nederlag i Russland og samtidig viser hvilken fare Vest-Europa stadig svever i.

Degrelle avholder seg fra politiske kommentarer. Derfor er hans bok også et militært kilde-skrift. Han deltok i den raske framrykkingen gjennom Ukraina, han støtte helt fram til Kaukasus med sine belgiske legionærer, han var sammen med sine landsmenn i flere uker omringet av bolsjevikene ved Tsjerkassy og til slutt forsvarte ham Latvi.

«Idag tramper man på de beseirede,» skriver Degrelle. De som overlevet felttoget dømmes til døden eller kastes i konsentrasjonsleire i Vest-Europa. Ingen blir aktet, intet er for hellig. Vår familie og våre hjem går til grunne. Men vår ulykke vil ikke knekke oss. Den indre holdning vi har vunnet gjennom smerter og ofre vil alltid være sterkere enn hatet og døden. Som solen står opp selv av den mørkeste natt, vil det gode seire over det onde.»

Degrelle skildrer de vanskeligheter soldatene hadde å kjempe med under felttoget. De måtte ikke bare slåss mot bolsjevikene, men også mot kulden. Ørene frøs av folk. De ble plaget av utøy. Degrelle hadde engang ikke vært ute av klærne i to måneder. En morgen orket han ikke dette mer. Han klødte seg naken i kulde og isnende vind og kverket 700 lus. Forsyningene kom ikke fram som de skulle. Provianten var 40 50 dager underveis med sleder fra nærmeste basis da troppene lå i Donetz-bassenget. Transportførerne ble overfalt i steppene. Fienden var ingen steder, og sam-

tidig overalt. Han skildrer også de russiske soldaters og partisaners grusomhet.

«En dag fant jeg en ung europeisk soldat som de sadistiske røde hadde mishandlet. De hadde saget av begge hans ben i knehøyde En ung SS-soldat var blitt korsfestet mens han levde. En annen soldat ble funnet død, Asiatene hadde skåret av hans seksuelle organer med en kniv og hadde puttet dem i munnen på ham. — Russerne plyndret likene. De hadde ikke tid til å ta ringene av fingrene på folk. De kuttet fingrene av likene og puttet fingrene i sine lommer. Det var greiere....»

Forfatteren var i fire år med i felttoget. Han kan fortelle om grunnene til de vesteuropeiske troppers nederlag.

«Fra Petsamo til Svartehavet ble den tyske arme bokstavelig kvalt under vekten av et ultramoderne krigsmateriell og et tren som ble mer og mer omfattende etterhvert som krigen varte. Man burde ha sprengt tre fjerdedeler av alt dette utstyret i luften og slåss asiatene, spise som asiatene og rykke fram som asiatene og komfort, uten oppakning. De tyske nederlag i Russland i 1943 og 1944 skyldtes rett og slett den ting at tyskerne hadde for meget materiell. De snublet i sine egne ben. Dette kompliserte materiell, utstyret oppakningen, kort og godt sivilisasjonen måtte bukke under for asiatene.»

Men det var også andre grunner for nederlaget.

«Tusener av rumenske soldater var ødelagt av den kommunistiske agitasjon. Det fikk man se under Stalingrad-tragedien. Det var mot rumenerne og mot italienerne Stalin meget snart rettet sin offensiv i november 1942. Han seiret lenkende lett over dem.»

SALT I SURE ØINE

endelig betingelse for at vi skal nå fram til det mål vi har satt oss.

Forbundet vil gjerne medvirke til å jevne ut de motsetninger som oppstod mellom landsmenn under krigen og okkupasjonen, og som det etterfølgende oppgjør har utdypet. Den splitelse som er oppstått i vårt folk er betenkelig. Forbundet vil ikke være talsmenn for hevntanker. I dag har man mer enn tilstrekkelig erfaring for at forholdsregler som treffes under innflytelse av hat, hevn og fanatisme ikke fører til noe godt. — På den annen side ville Forbundet svikte sin oppgave hvis det ikke klart framholdt at det etter frigjøringen har funnet sted stor urett, som nå må bøtes. Mye av den landssvikjuss som ble satt opp i de hektiske okkupasjonsårene, står ikke for en nærmere prøvelse. Her er skjedd rettskrenkelser og overgrep som ingen rettsstat kan godta. Å dekke over dette nytter ikke. — Sannheten lar seg ikke undertrykke i det lange løp. Ingen injuriereprosesser kan stoppe sannheten. Heller ikke en organisert fortieelse eller stadig gjentatte forsikringer om den verdighet som preger oppgjøret.

Forbundet mottar stadig et stort antall søknader og henvendelser om hjelp og støtte av nær sagt enhver tenkelig art. Det er forferdende å være vitne til all den nød, sorg og elendighet som har fulgt i «rettsoppgjøret» spor. Det er, synes jeg, bare naturlig at disse lidende mennesker — i vårt Forbund ser en lysning og et håp. Og det er bare naturlig at de henvender seg til Forbundet om litt hjelp og lindring. — Men hva skal Forbundet gjøre? Dessverre har det ikke vært mulig å imøtekomme disse søknader uten i ganske spesielle, enkeltstående tilfelle når søkeren har vært i den ytterste, fortvilte nødstilstand, — og selv da bare i sterkt begrenset omfang (øyeblikkelig hjelp). Skulle Forbundet vært i stand til å yte effektiv hjelp i de mange tilfelle da hjelp virkelig trengtes, ville meget betydelige beløp gått med, beløp som Forbundet dessverre ikke har til rådighet. Vi håper imidlertid at etterhvert som Forbundet utbygges og blir større og sterkere, vil også dets inntekter øke såpass at det skal bli mulig i langt større grad enn

med forlorne blomster

Hverken L'Abée-Lund eller prof. Andenæs makter å kamuflere de virkelige forhold

Herved legger vi fram 15 uglendrivelege beviser på at herrerne farer med slarv

Jeg har siden 1946 reist en del over store deler av landet, for å skaffe meg ny levevei og har talt med mange hundrer av NS. Og jeg har enda ikke møtt noen av disse som er blitt så pent og pyntelig behandlet, som «rettsoppgjøret»s herrer i dag reklamerer med.

Jeg har ikke møtt noen som har fått «påtaleunntatelse» uten om de som ikke hadde fylt 18 år 8. mai 1945.

Herrerne L'Abée Lund, professor dr. jur. Johs. Andenæs og justisministeren har i skrift og tale framholdt, at NS-folk som gikk ut av partiet før Landssvikan. av 22. januar 1942, ikke er blitt tiltalt og straffet.

Jeg skal her ganske kort få ta fram 15 stk. av min nærmeste bekjentskapskrets. (De som ble tatt over til England under raid på norskekysten 1941). Påtalemyndighetene anser at de gikk ut av Nasjonal Samling den dag de forlot landet. Altså før den første landssvikanordningen trådte i kraft (gitt i London 22. januar 1942).

1. Medlem fra 1936 til 4. mars 1941. Forelegg: Bot kr. 500. — Nektet å vedta (og av ekstraordinære grunner) påtaleunntatelse.
2. Medlem fra 1934 til 4. mars 1941. Påtaleunntatelse mot å frasi seg stilling — leveveg. En ganske drøy straff. Begge disse deltok ved fronten under krigen i Norge 1940.
3. Medlem fra høsten 1940 til 4. mars 1941. Fradømt militær stilling (underoffiser, deltok i krigen i 1940) avskjediget fra offentlig stilling plus rettighetstap. Herredsrettens dom stadfestet av Høyesterett.
4. og 5. Medlemmer fra oktober — november 1940 til 4. mars 1941. Fradømt sine stillinger plus rettighetstap i herredsretten, men frifunnet av Høy-

sterett. Nr. 4 har fått sin offentlige stilling igjen, men nr. 5 straffes fremdeles av sin arbeidsgiver (kommunen) med utelukkelse fra sin stilling til d. d. Oppsagt 1948 med vanlig norsk tilbakevirkende kraft til 4. mars 1941. Deltok aktivt i krigen i 1940, Uf.

6. Medlem en kort tid høsten 1940 og meldte seg ut i januar 1941. Ble av arbeidskontoret pålagt å ta tyskarbeide februar 1941. Deltok aktivt i krigen 1940. Reiste fra Østlandet over Sverige til sin garnison (garnisonerende offiser) Påtaleunntatelse grunnet helbred. Fradømt sin stilling og grad etter «utrenskningsloven».
7. Forelegg: Med tap av rettigheter mot å søke avskjed fra sin off. stilling. Tap av leveveg. Medlem fra høsten 1940 til 4. mars 1941.
8. Idømt rettighetstap av herreds retten. Medlem fra høsten 1940 til 4. mars 1941.
9. Medlem fra 1934 til 4. mars 1941. Dømt i herredsretten til 1 år og 3 mndr. plus rettighetstap, 1, 2 og 4 og det på tross av at vedk. helt fra guttedagene har hatt et defekt ben som alltid har forbydd militær ære og verdighet. Erstatningsdirektoratet «forsov seg» og fikk ikke sitt krav med under straffesaken og gikk til søksmål på 12 000, formentlig for fengselskosten i England. Har aldri hatt off. stilling. Vedkommende påberopte seg at medlemskapet var lovlig i hvert fall til 22. januar 1942 og henviste til regjeringen Nygaardsvolds straffelovskomite nedsatt i England 12. mars 1941 og til justisminister Terje Volds merknader til samme. Subsidiært at han måtte komme inn under 1. a. av 15. desember 1944, § 4.

(Forts. s. side)

fra Bergen ble dømt til døden av tysk krigsrett for spionasje, gikk Thv. Halvorsen til alle instanser for å få dem benådet. Da intet hjalp telegraferte han direkte til Hitler, og fikk alle straffene nedsatt til 5 år. Senere fikk han en gruppe dødsdømte fra Kristiansand benådet på samme måte. Foruten alle de han gjennom sine tyske forbindelser fikk satt på frifot.

Som takk for dette og alle de tjenester han hadde gjort sin by ble han i 1945 arrestert (skjønt han ikke var NS) fratatt sitt firma og alt han eiet, kom grunnet sykdom på sykehus og til sist i husarrest i sin villa med militær, vepnet vakt dag og natt utenfor. Hans frue som hadde fått et nervesammenbrudd, fikk av legen beskjed om absolutt ro. Denne «ro» bestod i at vaktene skjøt oppetter veggene og i vinduene og skralte og skrek utenfor om nettene, til de hadde fått livet av fruen. — «De har drept min frue,» sa han.

Den forferdeligste av alle etterforskere, advokat (nå general-krigsadvokat) Ivar Follestad ble aktor i Halvorsens sak. Follestad hadde det med å komme inn i fengslet kl. 12 og 1 om natten for å foreta forhør. Dagen etter at fru Halvorsen var bisatt skrev han til rekvireringsnemnden i Fana og forlangte at der på fruens soveværelse måtte bli satt inn en familie «da fruen var død og ikke mer hadde bruk for det».

Follestad sa i retten at han skulle kle Halvorsen helt naken, han skulle ikke eie ett øre. Intet viser vel bedre hvilke motiver som lå til grunn for denne sak. Men tross en inndragning på nesten 2 millioner betalte Thv. Halvorsen alt, fikk rederiet og kulltomten tilbake og reiste sitt firma pånytt. Han hadde nå forberedt en gjenopptakelse av saken og ventet på Høyesteretts kjæremåls avgjørelse. Alle er klar over at hadde saken kommet opp igjen ville utfallet blitt et annet enn sist. Men han var over 70 år og døden kom før han rakk å få saken opp pånytt.

Det er ingen hemmelighet at alle hederlige bergensere skammer seg dyrt over den måte Thv. Halvorsen er blitt behandlet på. Noe som også den store deltakelse ved hans bisettelse beviste, og de over 400 kranser som var sendt til hans bære.

Han kledte seg naken i kulde og isende vind og kverket 700 lus. Forsyningene kom ikke fram som de skulle. Provianten var 40 50 dager underveis med sleder fra nærmeste basis da troppene lå i Donetz-bassenget. Transportførerne ble overfalt i steppene. Fienden var ingen steder, og sam-

«Lusene» av runderne som dater var ødelagt av den kommunistiske agitasjon. Det fikk man se under Stalingrad-tragedien. Det var mot rumenerne og mot italienerne Stalin meget snart rettet sin offensiv i november 1942. Han seilret lekende lett over dem.»

SALT I SURE ØINE

En skotsk prest går til angrep på humbugen i storpolitikken

Den skotske prest, Peter N. Nicoll, har for egen regning sendt ut en bok på 134 sider for den rimelige pris av 4 sh. I denne boken gir han uttrykk for sin dype moralske reaksjon overfor den politikk, som førte til den annen verdenskrig, de midler hvormed den ble vunnet og de ødeleggende virkninger den har hatt for Storbritannia, Europa og for verden i sin alminnelighet. Det er en meget bemerkelsesverdig bok, som nok vil virke som salt i sure øyne på dem, som ennå bæres oppe av den politikk som dengang ble ført.

UBERETTIGET INNBLANDING

Om krigserklæringen skriver presten: «Storbritannia og Frankrike begynte verdenskrigen i utrensmål ved å erklære Tyskland krig, etter å ha blandet seg opp i Tysklands anliggender på en måte, som Storbritannia selv aldri ville ha funnet seg i. Tyskland hadde ikke forurettet dem på noen sam helst måte. Det eneste Tyskland hadde gjort var å verge seg for å lyste disse maktens befaling, når det gjaldt landets egne rettigheter og dets eget vis å trygge dem på. Og ved denne vegring gjorde det akkurat det samme, som Storbritannia, Frankrike og hvilken som helst annen nasjon med aktelse for seg selv ville ha gjort for ingen førsterangs makt ville samtykke i for en eneste time å la seg diktere sin utenrikspolitikk av en fremmed nasjon.»

IKKE NOE MORALSK PRINSIPP

«Når det gjelder beskyldningen for å skulle ha planlagt krig mot naboer — hvilket ville

være en forbrytelse mot menneskeheten — etter hvilket prinsipp framsatte Storbritannia denne beskyldning bare mot Tyskland og ikke mot Russland for dets angrep på Finland og dets voldelige innlemmelse av de baltiske stater? Og etter hvilket prinsipp førte det krig mot Tyskland med denne påberopelse, når det og de andre medlemmer av Folkeforbundet nektet å gå til krig mot Japan for dets angrep på China og mot Italia for angrepet på Etiopia. Ingen av disse angrep var tiendeparten så berettiget som Hitlers unnskyldning for konflikten med Polen. Det forholder seg ganske enkelt slik, at Storbritannia ikke handlet etter noe som helst prinsipp i det hele tatt, hvor høylydt det enn påstod det.» —

Det var altså dengang. Fem år senere sendte det samme partis regjering småstyrker av uforberedt norsk ungdom ut i kamp mot verdens dengang største, mest øvede og best utrustede krigsmakt. Selv alminnelig mobilisering manner ikke denne regjering seg til å beslutte, så slagen av skrekk og så uvitende om forholdene var den. Men seg selv og sine nærmeste medskyldige klarte den å bringe ut av faresonen. Den tok ekstratog nordover mens den overlot til de uøvede ungdommer å kjempe. Ti år senere sitter de selvsamme menn og forvalter Marshall-hjelpen og våpengavene fra USA. Så forunderlig kan verden være. Og til dem skal vi ha tillit og overlate landets velferd i ufredstider!

La oss for fullstendighetsens skyld tilføye, at mannen som skrev boken «Tillitsmannen» heter Einar Gerhardsen. Det forteller noe. —

«8. MAI»

Kristiansund N.

Box 41

Utgiver og redaktør
Nils VikdalForretningsfører
Per Kvendbø

Kontor: Fløyvelen 25 — Telefon 1380

Abonnementspris kr. 12.— pr. år

De som svek sitt hellige kald

Professor Joseph Klausner ved det hebraiske universitet i Jerusalem har skrevet en bok om Jesus fra Nazareth. Den ble opprinnelig skrevet på hebraisk, men senere oversatt til verdensspråkene tysk og engelsk. Vi skal ikke her innlate oss på noen omtale av boken, men bare få ut noen aktuelle linjer av den:

«For Jesus betød den politiske makt intet: Giv keiseren, hva keiserens er, og Gud, hva Guds er d.v.s. det lønner seg ikke å kjempe for den politiske frihet mot romernes undertrykkelse av folkets politiske selvstendighet. Hva skader det, at man betaler keiseren tribut, når man bare lever i fred med Gud, den evige.»

Vi kom til å tenke på disse ord, da vi leste meddelelsen om at ledende personligheter innen den franske og tyske protestantisme på et møte i Speyer hadde besluttet at der straks skal opprettes et tysk-fransk broderråd, som skal gi uttrykk for de to kirkers politiske ansvar og fremme en tysk-fransk tilnærmelse. En spesiell søndag skal vies til dette.

Vi har vanskelig for å få disse to ting til å stemme. Jesus fra Nazareth sa jo: Mitt rike er ikke av denne verden. Og for ham var det ikke den politiske makt, men det levende liv med Gud som var hovedsaken. I dag vil kirken ha makt, ikke bare over menneskesjelen, men også makt i samfunnet. Men er det ikke nettopp derfor, at kirken er kommet i forfall og den levende religiøsitet er blitt hjemløs? Vi tror å kunne si med kyrkoherden V. Vallberg i hans nettopp utkomne bok «Kristendommens fortid — nåtid — framtid»: «Tiden är gamal, allting er färdigt, in-tressenas tid är förbi, nuet nästan livlöst, man väntar nästen ureflektera det «oundvikliga».

Skulle ikke dette mane til ettertanke, hvis man da vil se livet som noe mer enn kampen om de materielle goder? Og nå kommer vi dithen, som vi har sikket. De uendelige partistridene og splittelsene innen vår egen såkalte kristenhet er tegn på forfall. Herhjemme begynte det lenge før okkupasjonen, og det fortsatte under okkupasjonen, nettopp fordi kirkens ledere tok parti i en verdslig strid og bidrog til å øke dens bitterhet. Det var, som om det forpaktet Jesus fra Nazareth for sin egen sak, for sin verdslige makt, ja selv for en i høy grad religionsfiendtlig stats sak, og det kunne jo ikke annet enn å føre til hat og ondskap. Og denne kamp fra kirkens menn var konsekvent og uforsonlig. En av dem, som har tolket dette tidsfenomen, sier det slik: «Det å være konsekvent ond er en stor egenskap, det skal karakter til det.» Men denne karakter er ikke i overensstemmelse med den lære som Jesus fra Nazareth prediket, og derfor kom også forfallet slik som det ble uttrykt i det beryktede skrift «Folkedommen over NS», som betegnende nok først ble offentliggjort i tidsskriftet med det krevende navn «For Kirke og Kultur». Denne religiøse svikt under okkupasjonen og den hatfylte forkynnelser under folkeforfølgelsen etter okkupasjonens opphør står som en skamstøtte over kirkens virksomhet. Prestene preket hat og fordømmelse, og de unnså seg ikke for i egenskap av såkalte fengelsprester — enkelte endog med pistol i beltet — å håne og på forhånd dømme til døden de arme og forsultede fanger. Vi kjenner dem. De går ennå omkring som den arme statskirkes tjenere, og de våger endog å lese Fader vår uten å blues. Forstå det, de som kan.

At presteskapets sterkt begrensede religiøse viten får bære hovedskylden er en sak for seg. Den har i all kirkestrid, og i all forfølgelse med bål og brann vært både årsak og virkning, men det ser ikke ut til, at hverken advarsler eller det stigende forfall vekker til handling.

Hva de dengang sa

Lord Beaverbrook har i sin avis «Evening Standard» satt igang en oppsiktsvekkende pressekampanje mot den nye krigsminister John Strachey, på det grunnlag, at Strachey tidligere var kommunist-sympatiserende. Lord Beaverbrook mener at han derfor ikke er skikket til i sitt nye embete å kontrollere den velkjente Intelligens Service M. I. 5's aktivitet.

Det engelske blad Union friser opp publikums hukommelse også når det gjelder visse andre navn. Union minner om dengang statsminister Attlee i Madrid hilste den «Internationale Brigade» med knyttnevehilsenen, og at han den gang gledet seg over at en rød bataljon ville bruke hans navn «Major Attlees Brigade». Union skriver videre: «Hva skal man si om Sir Stafford Crips? Stafford Crips og Strachey ble engang ekskludert av Labour Party på grunn av deres for nære tilknytning til kommunismen.

Av den grunn ble Crips valgt av Churchill til ambassadør i Moskva under krigen. Crips ventte tilbake begunstiget av den bølge av begeistring for russerne som oppstod dengang alle russerne i England ble betraktet som «Tapre allierte». Utenriksmini-

Fraser

Under ovenstående tittel skriver en journalist i siste nr. av «8. Mai» og forteller at pressen er lukket for yrkesjournalister, som har vært medl. av NS og sonet den «dom» de har vært ilagt for dette forhold. Han har tilskrevet både formannen og sekretæren i Norsk Presseforbund om dette forhold, men ikke fått noe svar.

Av gode grunner har han vel ikke fått noe svar, da Norsk Presseforbund hverken kan tilate eller forby noen journalist å arbeide i pressen, likegyldig hvilket politisk synspunkt han enn har eller har hatt. Dette spørsmål ligger nemlig utenfor Norsk Presseforbunds kompetanseområde. Og formentlig av den grunn har man funnet det overflødig å besvare spørsmålet.

Jeg har vært styremedlem av

ster Bevin kom først i skuddet, da han i 1920 ledet en streik i dokkene rettet mot skipning av ammunisjon til Polen. Pilsudski trengte denne ammunisjon for å stoppe den Røde Hærs invasjon. Union gir også noen smakebiter på hva visse herrer i sin tid uttalte.

John Strachey (nå krigsminister), «New York Times», 11. oktober 1938:

«som alle andre sosialister tror jeg at et sosialistisk samfunn med tiden utvikler seg til et kommunistisk samfunn.»

Statsminister Clement Attlee i «Problems of a Socialist Government» 1933:

«Det er nødvendig når en skal handle, ikke å ta for meget hensyn til de demokratiske teorier og konstitusjonen, hvis man vil få gjennomført sine saker. Vi må ta eksempel av Russlands system, de sterke poenger, og anvende dem i dette land.»

Kan vi her i landet, The Country of the Selbuvått, oppvise like gode uttalelser av de siste dagers heldige? Ja, ganske sikkert, vi leder bestemt på dette som på alle andre tvilsomme områder. Hvor mange er det som tidligere gikk med «Det brukne gevær», som nå bærer Borgerdådsmedaljer, St. Olaver og alt det nye tingeltangel på brystet? Kan der skaffes noen oppgave over dette? Hvem var mot Kongehuset i propagandaen og når det skulle bevilges penger til apanasje? Har disse gode nordmenn sagt eller skrevet noe før 9. april 1940 som skulle henpeke på at de hadde et nasjonalt sinnelag? Var det tyskerne som skaffet dem omvendelse, så bør de være tyskerne evig takknemlige. Kan det norske folk stole på at de politiske er blitt så gamle at de aldri mer forlater sitt patriotiske kloster for å vende tilbake til gaten og dens bolsjevisme? Er «rettsoppgjøret» et bevis på dette? Er det deres egen forræderiske fortid de nå gjengjelder på oss? Prøver de å skremme seg selv til en varig nasjonal holdning? Eller er det hele bare opportunisme?

Hvorledes ville det gå, hvis Norge fikk en tro kopi av den amerikanske granskingsnemnd? Hvis man her skulle granske folk for «unorsk virksomhet»? Og

REFLEKSJONER

PAL BERG HAR HOLDT TO
KRINGHASTINGSTALER,

som sent vil glemmes. Den første holdt han 15.4. 1940, da han takket Quisling for hans ansvarsfølelse og fedrelandssinn. Senere har han opplyst, at denne talen var ham diktert av tyskerne. Den annen holdt han 9.5. 1945, da han forsikret at «Norge er igjen blitt en rettsstat». Hvem som dikterte ham denne talen er ikke opplyst, men alle er vel i dag på det rene med at prinsippet om likhet for loven er brutt og at rettsstaten dermed er undergravd. Man gjør derfor rettest i å slå en strek over begge disse taler. — Vi kom imidlertid til å minnes dem i forbindelse med en artikkel av Odd Eidem i det Bergske blad «Verdens Gang» 1. april — dog ingen aprilspøk — i anledning Ole Grepps oppsigelse som skuespiller ved Den Nasjonale Scene. Om motivene for denne oppsigelse skriver Odd Eidem: «Ole Grepp har aldri lagt skjul på hvor han står politisk. Nettopp fordi han bekjenner seg til den innstilling han har, burde det være i alles interesse å slå fast, klart og overbevisende, at her i vårt norske demokrati er ingen utsatt for forfølgelser av noen art!» — Ja dette står på prent, og dette vil «V. G.» at folk skal tro midt i denne ulvetid, da forfølgelsene hagler ned over dem, som taler Roma midt i mot. Det er en fornærmende og forstemmende underverdning av folks dømmekraft.

I EN ARTIKKEL I «VERDENS
GANG»

23.1. 50 om Militærforsvar og Ekstensforsvar skriver professor Kreyberg bl. a.: «Det er ikke tvil om at mange sultet alvorlig i Norge under den siste krigen, særlig i byene. På landet var det bedre, tildels bedre enn i fredstid. Men statistikken viser også at på det tidspunkt fikk vi svære tilførsler av matvarer fra besetningsmakten, først og fremst i form av kornforsyninger. Jeg har ikke sett drøftet muligheten for landets ernæring ved en konflikt øst-vest». Her er man ved et kjernepunkt. De fleste vil helst glemme at tyskerne tok sine plikter overfor det okkuperte Norge meget alvorlig og at de delte forsyningene likefrem broderlig med oss, selv om meget ble sendt til bunns av britiske ubåter som lurte langs Norges kyst. Men hvorledes vi skal få mat under en ny konflikt, er det vel ikke mange som vet noe om. Fra russisk side kan man ikke vente meget, slik som vi har stelt oss, og vestmaktene vil ha mer enn nok med å klare sine egne for-

som en åpen fiende av nasjonalistene slik at han i stor utstrekning hadde mistet USA's tillit. — Det er forøvrig ikke lenge mellom hver gang Trygve Lie er ute for beskytning i den amerikanske presse, som jo kjenner hans fortid og mener at han tross sin rundhet har slitt hjerte i Moskva, selvom han har spillet sine kort godt i den utsatte stilling som han innehar helt ut 1952, hvis da FN holder ut så lenge. Det står intet i skjebnens bok om dette, men enhver har anledning til å tenke sitt. —

SOM ET SKUDD FOR
BAUGEN

vedtok Representantenes Hus i Washington 28. mars et forslag fra den demokratiske representant Togarty fra Rode Island å stoppe Marshallhjelpen til Storbritannia så lenge Irland var delt. Togarty framhevet den store rolle som folk av irsk avstamning har spilt i grunnleggelsen og framgangen i Amerika. Han sa videre, at Storbritannia siden den første verdenskrig har strupetak på Irland og bruker årlig omkring 150 mill. dollars for å opprettholde dette forhold. Vi skal tilføye, at vedtaket ble gjort da Representantenes Hus holdt møte som komite. Avstemningen måtte etter reglene godkjennes ved navneopp-rop senere, og da falt forslaget. Men det har allikevel gjort sin virkning, og det understrekes ved at president Truman har opphevet den amerikanske legasjon i Dublin til ambassade. Den 29. mars kom Irlands første ambassadør i Washington, John J. Hearne til USA og han benyttet straks anledningen til et voldsomt angrep på Storbritannia. Han sa, at det britiske parlament har begått en «kriminell aksjon» ved å opprettholde delingen av Irland. Han ville hver dag og med alle midler han hadde til rådighet arbeide for en forening av landet og spådde at den ville komme opp i hans ambassadørtid og han ville gjøre en formell henvendelse til USA om å støtte denne sak. — Ser man dette i sammenheng med Skotlands og Wales' bestrebelse for å få selvstyre, vil man forstå at Storbritannia ved siden av de mange utenrikspolitiske bekymringer også har sine innenrikske problemer å kjempe med. —

DANMARK HAR FEIRET
ET DYSTERT JUBILEUM

Den 21. mars var det fem år siden Shell-husbombardementet fant sted. Britiske fly øste sine bomber over Gestapos hovedparter i København og samtidig falt atskillige bomber over andre deler av byen, deriblant over Den franske skole, hvor

Denne religiøse svikt under okkupasjonen og den hattylte forkynnelse under folkeforfølgelsen etter okkupasjonens opphør står som en skamstøtte over kirkens virksomhet. Prestene preket hat og fordømmelse, og de unnsa seg ikke for i egenskap av såkalte fengselsprester — enkelte endog med pistol i beltet — å håne og på forhånd dømme til døden de arme og forsultede fanger. Vi kjenner dem. De går ennå omkring som den arme statskirkes tjenere, og de våger endog å lese Fader vår uten å blues. Forstå det, de som kan.

At presteskapets sterkt begrensede religiøse viten får bære hovedskylden er en sak for seg. Den har i all kirkestrid, og i all forfølgelse med bål og brann vært både årsak og virkning, men det ser ikke ut til, at hverken advarsler eller det stigende forfall vekker til handling.

Imens lever de forfulgte NS-folkene sitt eget religiøse liv. Mens de satt i konsentrasjonsleirene, måtte de sette ut vakter for å unngå forulempning av makthavernes bødler. Det minnet ofte om beretningene fra de romerske kristnes katakombetilværelse. Mange har senere, når de kom ut igjen i det opprevne og viljeløst vimrende samfunn tatt avskjed med statskirken. Enkelte har funnet sin plass i andre religiøse samfunn, som er mer i samsvar med den lære, som Jesus fra Nazareth forkynnte. De fleste nøyer seg med sitt lønnkammer og kjemper der tilgivelsens og forsonlighetens strid etter Bergpredikens ord. Men de har lært de bitre opplevelsers smerte å kjenne og de kan si med Johann Edfeldt:

Smärtan är en skulptör, större än Fidias-formar av skuggor och blod, saknadens monument.

Vi er nådd fram gjennom fem borgerkrigsår, hvor bare enkelte av kirkens menn har våget å tale Erkebispens midt imot. Om det etterhånden kommer flere som våger det, vet vi ikke, men vi frykter for at det er for sent. De fleste glemte kjærlighetens evangelium og Jesus fra Nazareths bud «Dømmer ikke forat I selv ikke skal fordømmes» dengang, da det var behov for et myndige ord. Og derfor må vi andre, vi utstøtte, selv søke å praktisere det i liv og gjerning.

Kjærlighet og sabotasje var de opprinnelige motiver til «Tungtvannsfilmene»

Filmselskapet klypte bort kjærligheten og tok med senkingen av Hydro-ferja og løgnen om tungtvannstransporten

Filmstjernen Sigrid Gurle, bosatt f. t. Hollywood, har i fl. «Dagbladet» anlagt sak mot det selskap som produserte «Tungtvannsfilmene». — Hun forlanger en erstatning på opp til 150 000 kroner fordi alle hennes scener er kuttet ut av filmen.

Baggrunnen for saken er at Sigrid Gurle da planene om å lage tungtvannsfilm kom opp, ble engasjert til å spille den kvinnelige hovedrollen i filmen. Det manuskriptet som dengang forelå, inneholdt nemlig også en kjærlighetshistorie mellom en av sabotørene (Henki Kolstad) og en venninne av ham (Sigrid Gurle). Sigrid Gurle spilte rollen. Imidlertid fant selskapet senere ut at den ville gi «Kampen om Tungtvannet» mer tilsnitt av en ren dokumentarfilm, og de scener som Sigrid Gurle hadde

medvirket i, ble samtlige kuttet bort. Sigrid Gurle hevder at hun er blitt påført store økonomiske tap ved dette idet hun også mister prosentinntekter ved salg av filmen til utlandet. Hun hevder også at det var hun som sammen med sin bror Knut Haukeli kom på den tanke at det også burde lages en engelsk versjon av filmen, hvilket ble gjort. Videre hevder hun til egen fordel at det var hun som sammen med sin bror hadde fått ideen med å la episoden med Rjukanferja inngå i filmen, for derved å gi filmen en sterkere dramatisk karakter.

Ovenstående korte melding om den forestående prosess gis et fortreffelig innblikk i «Tungtvannsfilmene» tilblivelse. Den er innspilt etter en roman,

Av gode grunner har han vel ikke fått noe svar, da Norsk Presseforbund hverken kan tillate eller forby noen journalist å arbeide i pressen, likegyldig hvilket politisk synspunkt han enn har eller har hatt. Dette spørsmål ligger nemlig utenfor Norsk Presseforbunds kompetanseområde. Og formentlig av den grunn har man funnet det overflødig å besvare spørsmålet.

Jeg har vært styremedlem av Norsk Bladeierforening, Norsk Presseforbund, Norske Aviserers representantskap og Norsk Redaktørforening. Og med mitt kjennskap til forholdene innen disse organisasjoner tør jeg uttale, at det tilligger ingen av de ovennevnte organisasjoner å utelukke noen fra aktivt avisarbeid. Det er nemlig avisene selv, som bestemmer hvem de vil ha som sine medarbeidere. Det eneste N. P. har rett til er å forby en uønsket å være medlem av sin forening. Men man behøver — som bekjent — ikke å være medlem av noen presseorganisasjon for å arbeide som journalist i et blad. Dette er en helt frivillig sak som vedkommende selv får ta standpunkt til. Ennå er man ikke kommet «så langt» at man har gått til tvangsmedlemskap i noen presseorganisasjon.

Den som vil arbeide i en avis, kan bare søke vedkommende avis han vil arbeide i. Og hvis eieren eller eierne ønsker å inn ta vedkommende er saken i orden. Man behøver på ingen måte å spørre noen presseorganisasjon om tillatelse. Jeg har 44 års arbeid i pressens tjeneste bak meg hvorav 30 år som redaktør så jeg også av den grunn skulle kjenne forholdene. Som bekjent arbeider mange som journalister i denne tid der har vært medlemmer av NS. Og mange har også vært beskjeftiget uten avbrytelse, selv i den mest aggressive tid etter «frigjøringen».

Torstein Lange.

et manuskript bygget på kjærlighet og sabotasje.

For å få filmen mere dramatisk tok man med senkingen av Hydro-ferja og forherliget denne forbrytelse som kostet 28 fredelige og intetanende mennesker livet. Løgnen om tungtvannstransporten måtte da tas med, enda det ikke var et eneste kilogram rent tungtvann ombord i ferja. Kjærligheten ble klipt vekk og filmselskapet tjente penger. Det siste var hensikten.

til gaten og dens bolsjevisme? Er «rettsoppgjøret» et bevis på dette? Er det deres egen forræderiske fortid de nå gjengjelder på oss? Prøver de å skremme seg selv til en varig nasjonal holdning? Eller er det hele bare opportunisme?

Hvorledes ville det gå, hvis Norge fikk en tro kopi av den amerikanske granskingsnemnd? Hvis man her skulle granske folk for «unorsk virksomhet»? Og som i USA gå tilbake 20 år i tiden? Ville det bli vanskelig å finne «Fuchser» her i landet? — Hadde Trotsky noen «fuchser» da han bodde på Hønefoss?

H. F. K.

Her er noe som ikke stemmer

Justisminister Gundersen har såvidt jeg husker flere ganger uttalt seg i avisene om landssvikernes tilbakeføring til arbeidslivet. Han har gitt uttrykk for at alt er såre bra, så godt som alle er beskjeftiget og dette med arbeid for landssvikere har ordnet seg så langt bedre og lettere enn ventet.

Men her er noe som ikke stemmer. Så å si hver eneste av oss som bor i byer kan nevne en rekke kolleger som lever av såkalt tilfeldig arbeid og andre som lever av Gud vet hva.

Vi kjenner høyt kvalifiserte menn og kvinner som tappert har tatt fatt på arbeid som er ehelt uten enhver forbindelse med hva de virket med før krigen.

Hvis man er uten midler, er det nesten ikke mulig for en landssviker med utdannelse og høyverdig praksis å få noe å gjøre isitt «fag». Jeg ser her bort fra håndverkere, som hører til dem som har greid seg best.

Alt arbeid er ikke fint, hovedsaken er at man utretter noe, men jeg kan ikke forstå at det er i samfunnets interesse å tvinge «bakeren til å være smed». Enhver lærer, stats- eller kommunefunksjonær, jurist eller prest, politimann eller kontormann må finne seg i å være «smed». De lever av dagens fortjeneste i de små erverv, oftest bor de dårlig, arbeidet gir ikke bare liten fortjeneste, men også ingen tilfredsstillelse. Og framtiden er alt annet enn lys, med dårlige tider vil de små erverv svinne helt inn, og da må veien gå til forsorgen inntil den lykkelige dag kommer da man blir alderskvalifisert til alderstrygden og kan nyte sitt otium! **Hana.**

Her er man ved et kjernepunkt. De fleste vil helst glemme at tyskerne tok sine plikter overfor det okkuperte Norge meget alvorlig og at de delte forsyningene likefrem broderlig med oss, selv om meget ble sendt til bunns av britiske ubåter som lurte langs Norges kyst. Men hvorledes vi skal få mat under en ny konflikt, er det vel ikke mange som vet noe om. Fra russisk side kan man ikke vente meget, slik som vi har stelt oss, og vestmaktene vil ha mer enn nok med å klare sine egne forsyninger, når herskaren av de russiske ubåter opererer både i Atlanteren og i Stillehavet. Og denne gang har vi heller ikke noe tysk kornkammer å ty til, det har de seirende allierte sørget for. Vi kan imidlertid ikke se, at professor Kreyberg har fått noe svar på sine anførsler, og enhver har da grunn til å tenke sitt.

LEDEREN FOR DET SPANSKE NYHETSBYRÅ,

senor Juandel a Costa, erklærte forleden i en radiotale, som ble sendt over alle spanske stasjoner, at dersom Spania skulle komme til å stå overfor Storbritannia i en krig, ville britiske krigsskip ikke kunne holde Gibraltar i mer enn en halv time. Det er en hard kjennsgjerning, sa han, at Gibraltar i dag ikke betyr noe som helst og ikke har noen verdi. Hvis Spania reiste seg mot Gibraltar, ville denne festning falle i løpet av 24 timer. — Omtrent på samme tid som denne radiotale ble holdt kom meddelelsen om at Spania hadde kjøpt 43 monoplaner av Stimson-typen fra USA, og i samme åndedrett hevder Lord Vansittard i en artikkel i «Daily Mail» at det er mere nødvendig å befeste Spania enn Vest-Tyskland. Jeg er en motstander av alle diktatorer, skriver han, men Francos diktatur er ikke så ilde som de autoritære styresettene bak jernteppet. — Slik ser man at menningene er delte, og det er bare den tapre riddersmann Ola som knivholder på sin uforsonlighet mot Franca-Spania, mens alle våre gode naboer utnytter denne kjennsgjerning etter beste evne. Det koster således å knekke nøtter med de store, men vi har jo overfloden å ta av, ikke sant?

OGSÅ TRYGVE LIE ER UTE I HARDT VÆR

Den republikanske senator William Knowland gikk skjærtorsdag til angrep på ham og hevdet at han var en erklært tilhenger av Russland og at en slik mann burde fratas sin stilling som generalsekretær i De forente nasjoner. Knowland framholdt videre, at Trygve Lie hadde stillet seg på det kommunistiske Chinas side og vist seg

den av de mange utenrikspolitiske bekymringer også har sine innenrikske problemer å kjempe med. —

DANMARK HAR FEIRET ET DYSTERT JUBILEUM

Den 21. mars var det fem år siden Shell-husbombardementet fant sted. Britiske fly øste sine bomber over Gestapos hovedpart i København og samtidig falt atskillige bomber over andre deler av byen, deriblant over Den franske skole, hvor 86 barn og 10 søstre fra St. Josefsordenen ble revet i filler, men mange ble skadet under det høyst vanskelige redningsarbeide. Det danske politi var ved denne anledning ute av funksjon, hvorfor det høyst upopulære hjelpepoliti, Hipo, måtte rykke ut med alt disponibelt mannskap og satte i gang et redningsarbeide, som avtvang tilskuerne den største respekt. De unge Hipo-menn viste et mot og en uforferdethet i arbeidet med å redde de mange barn, som lå under ruinene, men Hipo-mennene har aldri fått noen takk.

— Tvert imot ble under utreksningen dømt til mange års fengsel for «samarbeide med fienden». Dengang redningsarbeidet pågikk og i dagene etterpå var det ingen grense for den takknemlighet som ble utvist fra de redede barns foreldre og pårørende, men senere ble disse likefrem truet til å innta en annen holdning. Ordenssøstre og enkelte københavnere, som deltok i redningen, er blitt belønnet av Carnegiefondet med gullmedaljer og pengebeløp, mens Hipo-mennene fikk 10—14 års fengsel, ja en av dem, som utviste særlig tapperhet, sitter på livstid. Det ble ansett som særlig graverende, at de hadde deltatt i redningsarbeidet i uniform. Slik går det her i verden. —

ETTER CHURCHILDS SISTE BESØK I PARIS

ble det fortalt, at en venn av ham hadde spurt ham om hvem som egentlig var den første leder av arbeiderpartiet. Det var Columbus, svarte Churchill, for han selte over oseanet uten å vite, hvor han kom hen, han kom til et sted som han ikke kjente og han gjorde det hele på andres bekostning. — Denne historie burde ha vært fortalt i Stortinget under finansdebatten, for det later til at d'hr. finanssekspert i A-partiet er Columbus ekte sønner. Det nye lys, herr Bratteli, har ufortrødent gitt seg ut på en farlig seillas, og det skjer i høy grad på andres bekostning. Men det hele er så enkelt, det hele er så lett, fordi opposisjonen riktignok protesterer for all verden, men er dog med på ferden.

Forta. side 6

Smeden og baker'n

Av Helge Grønstad

ETTER SNART 5 ARS ERFARINGER med hensyn til etterforakning og rettsoppgjør i såkalte «landssviksaker» kan i dag ikke noen benekte det beklagelige forhold at oppgjøret på mange måter er kommet på avveier og har gitt resultater som ikke står for normal vurdering. Det synes å bli mer og mer innlysende at de besluttede myndigheter hadde handlet klokt om de dengang da startskuddet smalt, hadde tillagt de advarende røster i all fall noen vekt og hadde lagt sakens utvikling og forløp an deretter. Her og denne gang gjaldt mer enn ellers det gamle ord om å «være føre var». Det kan falle vanskelig å anyte seg når først nesen er borte.

I BOKEN «OVER BAKKEKAMMEN» (s. 240—1) reiser høyesterettsdommer Ferdinand Schjelderup av en rapport til London-regjeringen sendt av «en radikal gruppe» i mars 1943, bl. a. følgende:

«Hos de beste krefter av arbeiderklassen kan en notere en gledelig forståelse av rettsoppgjøret som en nødvendighet. Samme forståelse er skarpest markert i intellektuelle kretser og også hos folk med religiøs innstilling. Disse siste legger imidlertid av og til for dagen så stor fordragelighet at en avstraffelse etter deres retningslinjer neppe ville bety at folkets rettferdighetskrav ble møttet. Og dette siste må en absolutt sørge for.»

JA, UTTRYKK SOM «FOLKETS RETTFERDIGHETS-KRAV» og «folkets rettskjensle» er gått inn som grunnleggende begreper i oppgjørets terminologi. Overfor all kritikk og alle innvendinger har de rettsbeslutende og rettsutøvende myndigheter ført disse uttrykkene i mark. I ly av dem har alt som har funnet sted, fått godkjenning og velsignelse. Bare synd at man ikke for sakens egen skyld har tatt seg tid til å granske og slå fast hvilken realitet de nevnte begreper dekker over. Hadde det vært gjort alt i begynnelsen, hadde vi ikke i dag hatt en beklemmende følelse av at det er noe galt med selve samfunnet for oppgjøret, at det er en skjult svikt i grunnen og at byggverket jo mer vi når opp i høyden får en betenkeligere likhet med det skjeve tårn i Pisa.

IKKE BARE FOR JURISTENE men også for almenheten ellers må det i dag sies å stå klart at hadde man siktet utgangspunktet bedre og hadde man lagt vanlig vekt på «landssvikets» subjektive side — slik som straffeloven forutsetter at det normalt skal gjøres — iavel, så hadde vi

A GI EN OMFATTENDE KRITISK vurdering av rettsoppgjøret kan ikke godt skje i en avis. I den stilling saken er bragt, kan det bare skje gjennom en minuttvis vitenskapelig bearbeidelse av stoffet på rettslig, historisk og sosial basis. Det arbeid er alt tatt opp og går stadig på, og når tiden er moden vil dette arbeide resultater tvinge seg fram av seg selv uten hensyn til «begrenset spalteplass» og «dagsaktuelt, journalistisk syn».

ALLEREDE NA — UNDER OPPMARSJEN — kan det imidlertid være på sin plass å gi et lite gløtt bak fasaden. Selv om fasadepusserne viser en overmenneskelig iver for å holde ytterveggene velkalket og skinnen de, så er det ikke nok. — En huseier har vel så megen interesse av husets indre. Og i dette tilfelle er det det norske folket selv som er huseieren. Derfor bør også folket selv — i sin egen interesse — sørge for gjennom selv syn å forvisse seg om byggets forsvarlige indre innredning. — Byggmestrene kan undertiden være smartere enn bra er. Spesielt i spekulasjonstider.

FOR ET PAR DAGER SIDEN falt det meg tilfeldigvis en domsutskrift i hånden. Den hadde et innhold som forekom meg så karakteristisk, at jeg skulle tro at den har krav på en annen skjebne enn å bli støvet ned i ett eller annet arkiv. For dem som søker sannheten og rettferdigheten, vil dommen gi et glimt til forståelse av hvorfor rettsoppgjøret ikke blir møtt med den almene tillit som bør være ethvert oppgjørs selvfølgelig grunnlag.

MITT SPESIELLE EKSEMPEL tar sitt utgangspunkt i militær-sjefen, major Langelands bok «Forat I ikke skal dømmes». Han skriver her, s. 23:

«En mann er straffet for en handling. En annen som har utført samme handling er i det hele tatt ikke tiltalt. Det er

bare at det er tillatt. På den annen side ser vi at det har vært reist tiltale mot folk som har solgt noen pakker flatbrød eller noen pakker tobakk til fienden. Man får aldri folk til å skjønne at dette er en rimelig vurdering av spørsmålet om bistand til fienden.»

IDAG HAR BADE «KANONBYGGEREN» og «flatbrødbakeren» — han var forresten «knekkebrødbaker» — fått sine respektive belønninger av våre offentlige myndigheter. La oss se på dem i tur og orden.

1. «KANONBYGGEREN»

I 1948 avga Stortingets Protokollkomite en tilråding — Innst. O. IX A — 1948 — angående «Innstilling fra Undersøkelles-kommisjonen av 1945». Det heter her på side 49, 2. sp.:

«En kan ikke unnlate å nevne forholdet med Kongsberg våpenfabrikk, som Komisjonen neppe kjente til, men som senere er trukket offentlig fram. Tyskerne krevde at fabrikkasjøn av våpen skulle bli gjenopptatt ved statens våpenfabrikk på Kongsberg. De militære sjefene ved fabrikkens motsatte seg dette og krevde i tilfelle å få gå fra sine stillinger. Nytt krav ble framsatt 23. juli (1940) til Bache-Wiig som medlem av Administrasjonsrådet. I brev til rådet av 26. s. mnd. meldte Bache-Wiig at han hadde sendt sjefene på Kongsberg følgende brev:

Det henvises til samtale med undertegnede i går i anledning av at de tyske militære myndigheter nå definitivt ønsker at fabrikkasjøn av våpen gjenopptas ved Kongsberg Våpenfabrikk.

De erklærte at De under disse omstendigheter og de påværende forhold ikke ønsket å fortsette i Deres arbeid i fabrikkmen ønsket å fratre straks da forutsetningen er at den militære produksjøn omgående settes i gang.

For ordens skyld tillater jeg meg herved på Administrasjonsrådets vegne å bekrefte at De er sluttet i Deres stilling ved fabrikkmen.

Bache-Wiig meldte videre at nye sjefar var blitt ansatt, og at arbeiderne og funksjonærene ville fortsette arbeidet. Brevet sluttet slik:

«Hva angår bestilling fra de tyske myndigheter, så er det truffet avtale om at de skal avregnes som enhver annen bestilling som våpenfabrikken tar imot. Det vil si at våpenfabrikken fortsatt vil bli ført for norsk regning og under norsk ledelse. De tyske myndigh. har forbeholdt seg å sette inn et forbinnesesorgan, en herr kapt. Habeldank. Det er en forholdsregel som tyskerne alltid tar når de bestiller militære produkter ved verkstedene, og vedkommende skal ikke ha noe med ledelsen av bedriften å gjøre.»

PROFESSOR J. BACHE-WIIG var den 26. juli 1940 medlem av Administrasjonsrådet. — Han hevder ennå i dag at han den hele tid har vært fullt på det rene med at krigen mellom Norge og Tyskland fortsatte trass i Norges kapitulasjøn den 10. juni 1940. Ikke desto mindre setter han i verk — midt under en angivelig pågående krig — et ombytte i Kongsberg Våpenfabrikks øverste ledelse og det ene og alene i den hensikt å bane

vel for norsk produksjøn av tyske krigsmidler.

DE NORSKE MYNDIGHETER har nøydt seg med å ta dette dokumentariske forhold til etterretning. Professor Bache-Wiig er ikke blitt dømt, enn ikke satt under tiltale, for «bistand til fienden». Tvertimot hører han med blant dem som etter frigjøringen har nytt godt av Olavskorsets ros og som i en fremtredende grad har kunnet godskrive seg et takknemlig folks hederbevisninger og ærefulle omtale.

2. «KNEKKEBRØDBAKER'N»

«Baker'n» er en jevn mann med alminnelig utdannelse, men en driftig og interessert fagmann som i 1939 hadde arbeidet seg fram til eier av landets mest moderne knekkebrødbakeri, med nyinstallerte maskiner og en førstestangs leveringskapasitet. I okkupasjønstiden måtte han på «Bestell-schein» framstille knekkebrød for Deutsche Wehrmacht. Det spesielle mel som trengtes leverte Wehrmacht selv — helt utenom de melkvoter som tyskerne forsynte det norske marked med forøvrig, og til kontroll plasserte tyskerne en Wehrmachtsoffiser i fabrikkmen. Dessuaktet lyktes det innehaveren i en viss utstrekning å narre kontrollen og å forsyne det norske forbruksmarked av tyskernes spesialbrød til samme tid som han greide å holde leveransene betydelig under tyskernes krav.

VED FRIGJØRINGEN BLE «Baker'n» arrestert — og i arrest ble han sittende i 14 måneder. All hans eiendom ble beslaglagt, og hans fabrikk ble — etter en kortere men mislykket drift under bostyreren — bortleid til en konkurrent i bransjen og på meget favorable vilkår for denne. Denne bortleie står ennå, i 1950 — med makt. I Oslo byrett kom omsider saken fore, og den 9. juni 1948 ble «Baker'n» for «bistand til fienden» dømt til tvangsarbeid i 3 år og 1 måned, diverse rettighetstap i 10 år, og til en inndragning på 350 000 kr. DOMFELTE ANKET — naturlig nok — saken inn for Høyesterett og slik behandling ble tillatt av Kjæremålsutvalget.

Høyesteretts dom ble avsagt den 24. januar 1950. Fire av rettens dommere — Grette, Thrapp, Bahr og Wold (identisk med London-regjeringens justisminister) — opprettholdt det syn at knekkebrødfremstillingen var en forbrytersk bistand til fienden, som måtte straffes strengt. Dommen ble lydende på 2 års tvangs-

Det gjør derimot den 5. vokter de — rettsformannens — votum. Dette votum er avgitt av et a Høyesteretts eldste og mest e farne medlemmer, h.r.domm Thomas Bonnevie, og taler grunnen best for seg selv:

«Dommer Bonnevie: Når d gjelder tiltalens p. 3 — altså knekkebrødleveransene — finner jeg domgrunnene er utiltrekkelige. I skrivelsen av de faktiske omstendigheter, som retten anser bevist, gir dette tilfelle ikke materiale til å fast, at tiltaltes forhold er straffbar etter landssvikloven og etter straffelovens § 88 som rettsstridig bistand til fienden.

«Det jeg særlig vil framheve er det droiet seg om en bistand av slik art som okkupanten har kl folkerettslig hjemmel for å kreve innvånerne i det okkuperte område. Etter Haager-landkrigsreglementet k okkupanten kreve hva han trenger matvarer til underhold av okkupasjønstroppene. Og det er i det foreliggende tilfelle på det rene, at tiltalt leveranser av knekkebrød i sin mel var tenkt anvendt og også ble anvendt til de tyske okkupasjønstroppers behov.

Det bør også holdes for øye, at tyskerne selv leverte alt mel til den knekkebrødfabrikasjonen. Det må etter min mening med rette framsette seg som helt umulig for tiltalt nekte å fabrikere og levere til tyskerne det knekkebrød de etter hve bestilte.

Det er i saken ikke opplyst noe eller påstått at det gjennom illegale aviser eller gjennom radio fra regjeringen i London ble utsendt noen p role som kunne tolkes slik, at nor menn i det okkuperte område skul nekte å bistå tyskerne med levering av nødvendige brødvare til okkupasjønstroppene. Jeg går ut fra som se sagt at så ikke er skjedd. Og jeg v i denne forbindelse minne om, at d okkuperte Norge under hele krig notorisk var helt avhengig av impo fra Tyskland for å kunne dekke nor mennenes eget forbruk av korn mel.

Det framgår av byrettens dom grunner, at det var tyskerne som se tok initiativet til den i saken omhand lede forretningsforbindelse med o talte, som pr. telefon ble anmodet o å innfinne seg på vedkommende t ske kontor til nærmere forhandlinge Disse forhandlinger ledet så t a tyskerne sendte sine bestillinger.

Domemn framhever at tiltalte «ing gikk denne avtale frivillig». Men d kan — som jeg leser dommen — ik ke her legges annet eller mer i brø ken av ordet «frivillig» enn at tyske ne ikke anvendte trusler eller tvang.

Jeg fremhever som et moment a vesentlig betydning at det droiet se om fortsatt produksjøn og salg a

Ran på provisjonsbasis.

Av overrettsakfører Erling Ueland.

Ifølge en avtale mellom de allerte skulle alle tyske eiendeler i de av tyskerne okkuperte land inndras og selges til fordel for de allerte som igjen skulle dele det samlede utbytte etter et visst oppsatt forholdstall. På Norge falt 1,3 prosent.

Hva som skulle regnes som tysk eiendom, er ikke definert i overenskomsten. Det skulle avgjøres etter det enkelte lands rett i hvilken utstrekning inndragning skulle foretas.

I Norge er det gitt en lov om fiendtlig eiendom. Etter denne lov går også all eiendom tilhørende tyske statsborgere inn under bestemmelsen.

Med hjemmel i denne er det foretatt inndragninger hos tyske statsborgere her i landet, uten annen begrunnelse enn denne at de ikke hadde fått norsk statsborgerskap.

De kan ha bodd her i landet i man-

hetsprinsipper. Et av disse var at gjestevenskapsen sto høyt. Det ble regnet som niddingsverk å gå til overgrep, enten det gjaldt gods eller helse, mot dem som hadde kommet som gjest til land eller person.

Teoretisk har vi ikke glemt våre fedres lære. Vi har sogar uttrykkelig og høytidelig fastslått at endatil i krig er privat eiendom ukrenkelig. Det står i Haagkonvensjonen. Artikkel 47 sier: «Privat eiendom kan ikke inndras.»

Det står også i Menneskerettighetserklæringene at ingen vilkårlig må berøves sin eiendom og at alle er like for loven.

For land som England og Frankrike er det en selvfølge at slike inngåtte avtaler som de ovennevnte også gjelder i forholdet mellom Staten og det enkelte individ. Annerledes med Norge. Her tar vi det oppsarte fra

galt med selve samfunnet for oppgjøret, at det er en skjult svikt i grunnen og at byggverket jo mer vi når opp i høyden får en betenkeligere likhet med det skjeve tårn i Pisa.

IKKE BARE FOR JURISTENE men også for almenheten ellers må det i dag sies å stå klart at hadde man siktet utgangspunktet bedre og hadde man lagt vanlig vekt på «landssvikets» subjektive side — slik som straffeloven forutsetter at det normalt skal gjøres — javel, så hadde vi heller ikke løpet den risiko å etterlate ettertiden et byggverk som det vil kreve uendelig møye å bringe derhen at det kommer i approberbar stand. Allerede nå synes det ikke å være annet å gjøre enn med tid og stunder å innstille seg på en hel ombygging. Når bærebjelkene svikter og grunnmuren slår sprekker, nytter det lite med flikking.

ker sannheten og rettferdigheten, vil dommen gi et glimt til forståelse av hvorfor rettsoppgjøret ikke blir møtt med den almene tillit som bør være ethvert oppgjørs selvfølgelig grunnlag.

MITT SPEIELLE EKSEMPEL tar sitt utgangspunkt i milorg-sjefen, major Langelands bok «Forat I ikke skal dømmes». Han skriver her, s. 23:

«En mann er straffet for en handling. En annen som har utført samme handling er i det hele tatt ikke tiltalt. Det er dette som for publikum framtrer som brudd på prinsippet om likhet for loven. Det ble bygd kanoner og krigsskip for fienden. Men de ansvarlige er ikke stilt for noen rett. Påtalemyndighetene har heller ikke redegjort for saken og fortalt oss hvorfor vi i neste krig har rett til å bygge kanoner og krigsskip for fienden. Vi vet

at de som skal regnes som tyske eiendom, er ikke definert i overenskomsten. Det skulle avgjøres etter det enkelte lands rett i hvilken utstrekning inndragning skulle foretas.

I Norge er det gitt en lov om fiendtlig eiendom. Etter denne lov går også all eiendom tilhørende tyske statsborgere inn under bestemmelsen.

Med hjemmel i denne er det foretatt inndragninger hos tyske statsborgere her i landet, uten annen begrunnelse enn denne at de ikke hadde fått norsk statsborgerskap.

De kan ha bodd her i landet i mange år, har sin familie, kone og barn her. Enda til norske kvinner som i følge gjeldende lov er blitt tyske statsborgere ved at de er blitt gift med tyskere, har fått beskjed om at de allierte trenger deres midler.

Statens folk har antagelig hatt de gamle vikinger som forblide. Også disse røvet der de kom til. Men det blir glemt at ved siden av vikingenaturen hadde våre forfedre visse hederlig-

og høytidelig fastslått at endatil i krig er privat eiendom ukrenkkelig. Det står i Haagkonvensjonen. Artikkel 47 sier: «Privat eiendom kan ikke inndras.»

Det står også i Menneskerettighetserklæringene at ingen vilkårlig må berøves sin eiendom og at alle er like for loven.

For land som England og Frankrike er det en selvfølge at slike inngåtte avtaler som de ovennevnte også gjelder i forholdet mellom Staten og det enkelte individ. Annerledes med Norge. Her tar vi det oppsparte fra folk som er kommet hit som våre gjester.

De kom her fordi de visste at her rådde rettssikkerhet. Her kunne folk trygt nyte fruktene av sitt arbeid.

Det skulle ikke bli slik. De tok fell av Norge. Men det er jo en trøst at midlene går til en god sak. De allierte får pengene og vi får i hvert fall provisjon, 1,3 prosent.

(Stavangeren 21. mars 1950)

til en inndragning på 350 000 kr. **DOMFELTE ANKET** — naturlig nok — saken inn for Høyesterett og slik behandling ble tilfattet av Kjæremålsutvalget.

Høyesteretts dom ble avsagt den 24. januar 1950. Fire av rettens dommere — Grette, Thrapp, Bahr og Wold (identisk med London-regjeringens justisminister) — opprettholdt det syn at knekkebrøddframstillingen var en forbrytersk bistand til fienden, som måtte straffes strengt. Dommen ble lydende på 2 års tvangsarbeid, mens inndragningsbeløpet — hensett til framkomne skattekrav — ble satt til 200 000 kr. — eller 56 000 mere enn «Baker'n» — selv etter høy takst — er ansett å eie.

DISSE FIRE DOMMERES syn er i og for seg interessant nok til et spesialstudium. Det er likevel ikke dette som i denne forbindelse interesserer sterkest.

ledet i forhandlingsforberedelse ble talt, som pr. telefon ble anmodet om å innfinne seg på vedkommende tyske kontor til nærmere forhandlinger. Disse forhandlinger ledet så til at tyskerne sendte sine bestillinger.

Dommen framhever at tiltalte «inngikk denne avtale frivillig». Men da kan — som jeg leser dommen — ikke her legges annet eller mer i bruken av ordet «frivillig» enn at tyskerne ikke anvendte trusler eller tvang.

Jeg fremhever som et moment av vesentlig betydning at det dreiet seg om fortsatt produksjon og salg av samme vareslag som tiltalte allerede før krigen hadde drevet med. A brødfabrikasjonen øket i omfang under okkupasjonen var en naturlig og uunngåelig følge av den store økning av antallet av voksne brødforbrukere som den tyske invasjon i Norge medførte — ikke minst i Oslo.

Spørsmålet om hvorvidt tiltalte har vært i unnskyldelig rettsvillfarelse

Forts. side 5

Ukens kronikk:

Cally Monrad

Av Dagfinn Gjessing

En aften i det Herrens år 1891 stod en ung pike på nittien spede somre frem på en av Martin Knutzens konserter i Kristiania for å synge romanser. Og det begav seg at pikebarnet tok hovedstadens kresne konsertpublikum med storm, at hun våknet neste morgen og var Kristianias kjeledegge.

En kald februar dag 52 år senere døde en gammel, bortglemt kvinne på et sykehus i Oslo etter et langvarig, bittert og smertefullt sykeleie.

Mellom disse to begivenheter ligger en av de merkeligste og mest bemerkelsesverdige kunstnerkarrierer som vårt land — ja, Europa — har opplevd.

Skrivende folk som lager biografier over kjente kvinner og menn innen kunstens verden pleier gjerne å innlede verket i to avsnitt: 1) Kunstneren, 2) Mennesket. Noe slikt er ikke tenkelig når det dreier seg om Cally Monrad. Hos henne var kunstneren og mennesket ett begrep. Hun var kunstnerinne i alt i sitt liv. Hun var menneske i hele sin kunst. Det var det som gjorde henne uforglemmelig både som menneske og

som kunstnerinne. Derfor kunne komponisten Sverre Jordan i en hyldningsartikkel til hennes femtiårsdag skrive: «Det var kanskje ikke så meget den i seg selv så bedårende myke og klare stemme der gav henne den posisjon hun har, som foredragets intensitet og intelligens, og den geniale evne til at fylde og farve hvert ord, hver tone med sjæl, liv og indhold. Hertil kommer så et fint musiskalsk øre, en besnærende kunstnerisk og menneskelig charme, en fantasi og en overføringskraft som aldri forfeiler sin virkning.»

Sverre Jordan kunne heller ikke nevne kunstnerinnen Cally Monrad uten i samme åndedrag å tale om mennesket..

«Sjelden har vel en sangerinne i løpet av så kort tid blitt så populær som Cally Monrad», sier Rulle i boken «De andre».

Det er ikke overdrevet. Callys veg til berømmelsen tok en natt. Etter debuten i Oslo fulgte et triumfstog gjennom Norge og Sverige, og hvor hun kom forhekset hun sine tilhørere. I Sverige hadde hun fått selve Wilhelm Stenhammar, pianis-

ten og komponisten, til akkompagnatør. Det skulle naturligvis prøves før konserten, og på prøven sang Cally Monrad Stenhammars egen sang «Fylgia». Rulle forteller om dette:

«Aldri glemmer jeg Stenhammar, da hun var ferdig. — Blek reiste han seg opp, stirret på den lille, hektisk røde og oppspilte dame og utbrøt: Kors i Herrens navn —, vem är Ni? Är Ni en engel eller är Ni en hexa?»

Stenhammar folte vel den gang noe slikt som det signaturen K. B. B. i Nationen ga uttrykk for mange år senere:

«Man skulel tro hun var en volve, at hun kunne se inn i dikterens og komponistens innerste — hun synger slik som man kan tenke seg de har drømt om å bli sunget.»

Det er store ord, men leser en igjennom alle artikler som er skrevet til hennes pris oppgjennom årene, ser det ut som om ingen ord har vært for store.

Svenskene var ville. Avisene var «panegyriske» i sine lovtaler, forteller Rulle. Men blant de svenske studentene ble det nærmest revolusjon. De spente hestene fra vognen hennes og drog henne i triumf gjennom gatene, de fulgte henne på ferdene fra by til by for å høre henne om igjen og om igjen. Roser, dikt og ekteskapstilbud regnet over henne.

Triumftøget gikk videre —

Cally Monrad opptrådte snart i København, snart i Berlin, Leipzig, Dresden. Men kjærligheten til Norge drev henne alltid hjem igjen etter kort tid. Snart begynte hun også å dyrke andre interesser enn romansesangen, allsidig var Cally Monrad alltid, i sin kunst og i sin menneskelighet. I 1903 finner vi henne på operascenen, hvor hun gjør sin debut som Grete i Humperdincks «Hans og Grete». Deretter en tid som operettesangerinne på Fahlstrøms teater. Tilbake til romansen: denne gang i Griegkonserter i Stockholm og Prag under ledelse av mesteren selv, nye konserter hjemme og i Helsingfors. I flere år var hun knyttet til statsoperaen i Berlin, hvor hennes Butterfly og Mimi vakte oppmerksomhet. — Flere ganger hadde teaterdirektører ute og hjemme villet ha henne til å prøve teatret. Om sider bestemmer hun seg, og gjør en oppsiktsvekkende entre på Nationalteatret som Jeanne d'Arc.

Men fremdeles var det ikke nok for henne. Lyrisk som hun var til det innerste av sitt vesen, var det henne ikke nok å gjengi andres stemninger, hvor meget hun enn ga av sin egen varme personlighet i hver opptrøden. Cally Monrad hadde ting på hjertet selv, ting som var hennes eget helt og holdent. Derfor begynte hun ved siden av alt det andre å skrive. I 1913

kom hennes første «Digte», siden «Før dag» i 1920, og i 1922 den omstridte roman «Petju». Vi skal ikke innlate oss på noen bedømmelse av denne merkelige boken. Noen kaller den overspent, andre dyp. Iallfall var den den første virkelige mystiske bok som er kommet ut her i landet.

I 1924 utga Cally Monrad sammen med den svenske dikter Nils-Magnus Folcke samlingen «Con amore», deretter kom «I dur og moll», gamle og nye dikt, i 1929. Tre år etter kom «Drømmeboken», atter dikt. — Så, i 1937, «Tolv timer i sang», formet som versifiserte råd og vink til unge kunstnere, og endelig i 1941 diktsamlingen «Gjenklang». I det hele tatt utfoldet hun en temmelig rik lyrisk virksomhet, og overalt kjente man en fylde av poetisk stemning, av drøm og fantasi. Mange av diktene var de rene perler, og komponister som Sverre Jordan og Hjalmar Borgstrøm kastet seg over dem. Borgstrøm skriver begeistret at han sjelden har gått til arbeidet med en slik interesse. «Hun dikter, når hun synger, og hun synger, når hun dikter,» sier han.

Men enten hun nå var lyriker, skuespillerinne eller operasangerinne, så var det romansen som eide hennes sjel. Hun dyrket den og ga den nytt liv, nytt innhold, og folk ble aldri trette av å høre henne på ny.

Helt til hun plutselig brøt av da hun ble femti år gammel. Da tok hun avskjed med sitt publikum, hyldet og elsket som aldri før. Hun ville ikke at noen skulle oppleve tilbakegang, hun ville slutte mer hun stod på høyden av sin kunst. I stedet begynte hun å dyrke folkevisen, og mange var de som først gjennom hennes gnistrende geniale tolking fikk oppdaget de deilige norske folkevisene. Og hun sang viser fra andre land, stilte dem samme med våre egne og lot oss følge egenarten i dem alle. Men ellersom hun ble eldre, trak Cally Monrad seg mere og mer tilbake fra offentlighetens Fra offentligheten, men ikke fra kunsten, det kunne hun ikke, like godt kunne hun opphørt å leve. I hennes hjem skaptes et samlingssted for mange av våre mest begavede kunstnere, der møttes sanger, musikere, malere og billedhuggere og diktere til soireer hvor hver ytet sitt, men alltid med Cally Monrad som det samlende midtpunkt, som hersket alle med en nesten overnaturlig charme.

Da ulykken brøt inn over Norge i 1940, var Cally Monrad en eldre dame, hvis liv hittil hadde vært en dans — men ikke alltid en dans på rose. Nu var hun trett av dansen, og var tiden kommet for henne å ta en velfortjent hvile. Hun hadde i sannhet gitt sitt fo-

Smeden og baker'n — —

(Forts. fra 4. side.)

ikke fyldestgjørende behandlet i byrettens dom. Domsgrunnene har om dette bare følgende uttalelse:

«Han har sikkerlig også forstått, at hans forhold i forretningsforbindelsen med tyakerne var utilbørlig.» Men her er ikke gitt beskjed om hva retten har funnet å være bevist med hensyn til tiltaltes forståelse eller mangel på forståelse. Ordet «sikkerlig» kan i den sammenheng hvor dommen bruker ordet, ikke bety mer enn at byretten finner det «høyst sannsynlig at tiltalte har forstått» o.s.v. Men sannsynlighet er her ikke tilstrekkelig. Når byretten ikke har funnet å kunne bruke lovens uttrykk «bevist» (str.lov § 375) må tiltalte ha krav på, at retten skal regne muligheten av at tiltalte kanskje allikevel ikke har forstått det rettsstridige i sin handlemåte og retten burde ha drøftet om hans rettstvillfarelse var undskyldning. Videre voldet det uklarhet, at byretten her bare taler om tiltaltes forståelse av å ha handlet «utilbørlig», mens det avgjørende jo må være om han forstod at hans handlemåte var «rettsstridig» — (straffelovens § 86). Disse uklarheter i dommen med hensyn til spørsmålet om rettstvillfarelse er etter min mening i og for seg tilstrekkelig til at domfellelsen i denne tiltalepost bør oppheves. Denne sak er såvidt meg bekjent den første landsvikssak om brødvaresalg til fienden, og jeg mener derfor at ingen av de tidligere høyesterettsdommer under rettsoppkjøret har avgjørende betydning for saken.

Det riktige ville etter min mening være å oppheve byrettens dom for denne tiltaleposts vedkommende. Men da rettens øvrige dommere har funnet domsgrunnene tilstrekkelig som grunnlag for fellende dom, blir formentlig også jeg nødsaget til å treffe realitetsavgjørelse, og mitt votum må da gå ut på frifinnelse for knekkebrødleveringens vedkommende. Med hensyn til de øvrige tiltaleposter er jeg i det vesentlige enig med de tidligere voterende, men stemmer for at frihetsraften ikke settes høyere enn at den i sin helhet kan regnes utsont ved utholdt varetektsfengsel. Jeg stemmer for at inndragningen faller bort. Dette er en konsekvens av at jeg stemmer for frifinnelse i tiltalepost 3.»

Dette votum taler for seg selv. Det trenger ingen kommentar.

Høyesterettsdommer Bonnevise må være sjeleglad over at han ingen økonomiske interesser hadde i «Baker'n» fabrikk, slik at han kanskje hadde blitt avesket rad under okkupasjonen om

deles tilfreds. Hans medlemskap i Administrasjonsrådet skapte ham en grunnfestet posisjon. Det har vært taust om «kanonbyggeriet» på Kongsberg Våpenfabrikk.

DEN ENESTE SOM IKKE HAR synderlig grunn til å være fornøyd er den lille mann i gaten — «Baker'n». Han hadde nok også et medlemskap å vise til. Men det var bare et passivt medlemskap i NS. Og da hjalp det ham ikke stort at han 100 prosent delte syn med en av de mest aktede representanter for Norges Høyesterett. Han må vanne til sitt fengsel igjen, og når han igjen kommer ut — ut til samfunnet — da er hans økonomiske eksistens og framtid slått flat.

«Folkets rettferdighetskrav er mettet.»

At iet bare har kunnet skje ved «å rette baker for våpensmed» er åpenbart av mindre betydning.

Helge Grønstad.

Forskjellig innstilling

Overrettssakfører Ueland skrev i Stavanger Aftenblad m. fl. — «Mitt arbeide som forsvarer i landssviksaker har ført meg opp i så megen urett og bunnløs ulykke at jeg tror ikke folk vet hvor mange uskyldige er rammet, — hvor mye urett er begått. Jeg kjenner en familie hvor seks personer i fortvilelse begikk selvmord. Det er gått en bølge av fortvilelse og selvmord over landet.»

En annen innstilling har kat. statsadvokat i landssviksaker, advokat Trampe Kindt. Ifølge et intervju i «Gudbrandsdølen» for 7. september 1945 har han uttalt — jeg siterer ordlydende etter bladet: «Alle NS-medlemmer burde derfor, selv om de ikke har deltatt aktivt i partiet, være sponderknust over all den ondskap de har medvirket til. I et hvert fall får man hape at de blir det når sakene blir opprullet ved domstolene.» Dette smukke håp er gått i oppfyllelse. Det må glede hans sjel å vite at mange hundre er blitt så «sponderknust» at de har tatt sitt

Engelskmennene - Kinakom. —

(Forts. fra side 1)

førte fram. Til å begynne med søkte en å forklare framgangen på grunn av stor sovjetrussisk hjelp samt voksende korrupsjon innen ledelsen av den nasjonalistiske hær.

Disse ting har nok vært medvirkende, men ikke avgjørende. Kommunistenes lynoffensiv kunne bare gjennomføres ved at engelskmennene løste kommunistenes transportproblemer. Og det ble gjort ved at engelskmennene satte inn en stor transportflåte, som ble organisert av to engelske rederier. Transportflåten bestod av et utall av skip — fra store passasjerskip, lastetrampere til småbåter og djunker. Denne transportflåte ladet opp den røde offensiv med en aldri svikende strøm av krigsmateriell. De store militære forsterkninger av fly og krigsfartøy til Hongkong var den eneste årsaken til at Chiang Kai Shek ble fratatt lysten til å hindre at varene nådde fram til sitt mål.

Affæren med «Ametyst», det engelske vaktskip som brøt den kommunistiske blokade var en teateroppvisning bare for å føre verden bak lyset.

Hvor lenge kommer USA til å holde gode miner til det sløtte spill?

Engelskmennenes politikk synes på visse punkter å være uforståelig. Men at de tjener mange penger, og som ad omveier ganske sikkert kommer fra Sovjet er helt klart. Men det er godt mulig at disse Judas-penger kommer til å bli dyre. Den røde stormflod kan en vakker dag også velte inn over de engelske kolonier. Eller er det sant, som det påstås i visse London-kretser, at det finnes engelske regjeringsmedlemmer — som tilhører typen Fuchs?

Det store spørsmål er imidlertid hvor lenge amerikanerne vil finne seg i at engelskmennene åpent saboterer deres politikk. U.S.A.s blokade av det røde China ble virkningsløst takket være engelskmennene, og nå må en masse dollar brukes for å bremse på den kommunistiske stormflod som går mot Indo-China, Burma, Malacka og Indonesia. Dessuten ble Atlanterhavspakten

mindre effektiv ved at England, Frankrike og Holland tvinges til å holde store styrker i Det fjerne Østen.

Kommer ikke USA snart til å se seg om etter bedre bundforvante i Europa? De dollar som er ofret for å holde engelskmannen over vanne har på ingen måte vært godt anvendte penger —!

Et dårlig papir

I hundrer av norske hjem henger i dag i glass og ramme et papir, en diplom, med følgende inskripsjon:

Diplom

N. N.

har under felttoget i Norge i 1940 deltatt i forsvaret av Fedrelandet fra..... til..... Norge takker deg for Din innsats i Frihetskampen. Haakon R.

På tross av ordlyden må vel dette papir antas å være det dårligste verdipapir som eksisterer her til lands i dette øyeblikk. Det ligger langt under parl. Og det rare er at de som sitter inne med dette papir — de aller fleste ihvertfall — i dag er klar over at papiret er helt verdiløst. Så langt er det kommet at mange allerede har fjernet «trofeet» fra veggen igjen og anbragt det på en mindre tilgjengelig plass, i en kommodeskuffe, på mørkeløst eller et liknende sted. Andre har kanskje allerede brent det opp. Det finnes da heldigvis litt skamfølelse igjen hos enkelte. Helt verdiløst er allikevel diplommet ikke. Om 50—100 år vil hele innrammingen være et kulturtminne av rang.

Jeg kjenner tilfeldigvis ikke så fa av disse «helte» og vet også ikke så lite av deres innsats og heltegjerninger under «frihetskampen». Under «treningen» i N-dalen deltok også noen stykker fra min bygd. Da kulene begynte å suse, ja endog lenge før, smurte heitene haser, vrenget av seg uniformen og satte kursen hjemover over dal og fjell. I dag nenger diplommet for deres innsats i kampen for fedrelandet på veggen i stua hjemme, — hvis de da ikke allerede har fjernet det. Jeg kjenner en ungutt, som et par måneder før kapitulasjonen strakk av til Sverige

Nå kan vi atter skaffe

BIRGER KVITTINGS
meget omtalte bok

«Angrer du ikke»

Boken koster kr. 10,— og sendes portofritt. Alle bestillinger sendes til «8. Mai», boks 41, Kristiansund N.

GRIPAR FORLAG

Linolitt gulvbelegg

Sterkere og billigere på gulv og trapp enn linoleum. Be om pris og bruksanvisning for blanding og legning. G. KRISTIANSEN, Krøderen. — Tlf. 15.

Gårdskar, sveiser eller budeie

får plass straks. 9 melkekyr. Melkemaskin Lønnesforlangende og event. attester sendes

ODD AMDAHL, Rinnan st. Telefon: Levanger 618 a.

Overrettssakfører

N. E. STENERSEN

Drammen

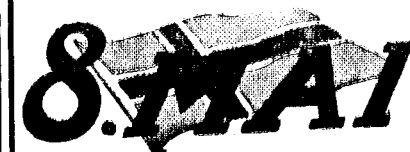
Erik Børresensgt. 4. Tlf. 4348
Kontoret er stengt hver mandag.

KIRKEN!

Min far var lærer og kirkesanger som det den gang het. Nå heter det klokker. Jeg har alltid hatt en «klokkerkjærlighet» til kirken og presteskabet. I 1933 kom jeg til å høre et politisk foredrag av garnisonsprest Kjell Stub — som redegjorde for NS-programmet og anbefalte tilhørerne å tegne seg som medlemmer av Nasjonal Samling. Jeg ble grepet av foredraget og tegnet meg straks som medlem. Som de fleste NS-medlemmer vet meldte Kjell Stub seg ut av NS før 8. april 1940 og reddet derved prestekragen etter at tusender som han førte inn i NS har lidt helvetes kvaler av sine egne landsmenn.

Så kom Quislinga tale 9. april. Jeg må si at jeg følte meg tvilende etter denne tale. Men så kom atter en kirke-mann — denne gang selveste Oslo-bispen Berggrav i radioen og etter hva han sa kom jeg i hvertfall ikke til å gjøre som garnisonspresten å melde meg ut av NS.

Mitt medlemskap fortsatte i bevissthet om at også jeg måtte være med å tjene mitt land og folk i verdenskrig, så det ikke ble et eneste kaos og sult ihjel. Jeg mente at så lenge foten var i «dersprekken» ble den ikke slått helt igjen av tyskerne. Så kom freden, og vi NS menn og kvinner som har handlet i hellig overbevisning ut av vår nasjonale følelse og fedrelandskjærlighet ble legemlig

Årgangen 1949
leveres portofritt
mot Innsedelse av
kr. 10,00

«NY START»

De som ikke har returnert tilsendt skjema, eller på annen måte latt høre fra seg innen 30. april kan ikke regne med plassering.

Utvalget

Arbeidsglad

Ung, gift frontkjemper, bilmekaniker, sjåfør ønsker arbeid på landet hvor hus kan skaffes.

B. m. «Allsidig, flink arbeidskar nr. 164».

Priklede jordbærplanter

Virkelig sunde, kontrollerte planter gir stor avling. Flere gode sorter, skriv til G. Kristiansen, Krøderen. Telefon 15.

Ekteskap

En kjekk, representativ dame, 47 år, 1,65 høy, flink i alle husets gjøremål, litt formuende, ønsker bekjentskap med en herre fra

Det var Quisling —

heftsraffen ikke settes høyere enn at den i sin helhet kan regnes utson-
ved uthetelsen av et krigs- og
stemmer for at inndragningen faller
bort. Dette er en konsekvens av at
jeg stemmer for frifinnelse i tiltale-
post 3.»

Dette votum taler for seg selv.
Det trenger ingen kommentar.

Høyesterettsdommer Bonnevie
må være sjeleglad over at han
ingen økonomiske interesser hadde
i «Baker'n» fabrikk, slik at
han kanskje hadde blitt avsket
rad under okkupasjonen om
brøddleveransens folkerettslige si-
de. I så fall hadde han vel må-
tet dele plass med «Baker'n» på
tiltalebenken i dag.

PROFESSOR BACHE-WIIG
har også grunn til å være sær-

mere enn de fleste andre av
skjønnhet og kjærlighet, av
henne kunne landet ikke kreve
mere. Men hennes hjerte var
ikke gammelt, det ble aldri
trett av å elske sitt land. Der-
for lot hun seg atter overtale
til å tre frem, da tunge og van-
skelige tider krevde den ytter-
ste innsats av dem som hadde
beholdt hodet kaldt og sjelen
varm. Hun fikk nye oppgaver.
Endelig hadde landet fått myn-
digheter som viste virkelig in-
teresse for hennes store ide: en
fast operascene i Norge, og en
orienting Statens Teaterskole.
Så langt som til en fast, norsk
opera kom det ikke, men
Teaterskolen ble opprettet, og
Cally Monrad tok på seg den
vanskelige oppgave å være
dens leder. Og da hun i 1942
ble bedt om å gå inn i stillin-
gen som sjef for Det Norske
Teatret, tok hun også dette på
seg. Hun så klart at hun her
gikk til en uhyre krevende
oppgave, slik som tiden var.
Men hun gjorde det, fordi Det
Norske Teatrets eksistens sto
på spill.

Tyskerne ville ha tak i
teatret til sine formål, og Cally
gikk inn for det ene mål: å be-
vare et norsk teater. Hun sa
selv i sin tiltredelsestale i no-
vember 1942:

«— mitt brennende ønske om
fred og gode arbeidsvilkår for
dem som i denne tiden skal
vise fram mennesket, menne-
skets sjelekamper og daglige
strid. Dette mitt ønske om fred
vil jeg framheve for vi går til
vårt dagsarbeid ved Det Norske
Teatret. Jeg møter dere idag
med åpent hjerte og ønsker
dere alle en god og fredelig

advokat framtid. I tillegg
et intervju i «Gudbrandsdølen»
for 7. september 1945 har han
uttalt: — jeg siterer ordlydende
etter bladet: «Alle NS-medlem-
mer burde derfor, selv om de
ikke har deltatt aktivt i partiet,
være sponderknust over all den
ondskap de har medvirket til. I
et hvert fall får man håpe at
de blir det når sakene blir opp-
rullet ved domstolene.» Dette
smukke håp er gått i oppfyllel-
se. Det må glede hans sjel å vi-
te at mange hundre er blitt så
«sponderknust» at de har tatt sitt
eget liv og at tallet på dem som
har havnet i galehus eller ner-
veklivninger går opp i store tall.
Med en slik innstilling går «go-
de nordmenn» til sin ansvarstil-
le gjerning. K. H.

arbeidstid. Jeg vil da først og
fremst gjøre mitt til at Det
Norske Teatret kan holde fram
som det lover, fremme norsk
and, norsk lynne, bevare det
vakkre norske malet og sørge
godt for alle de talentfulle
skuespillerne ved teatret». —
(Sistert etter Norges Kvinder
13/11 1942).

Slik var Cally Monrad. Et
åpent hjerte hadde hun alltid,
og alltid var hun villig til å
gjøre sin innsats når hun kunne
utrette noe for andre menne-
sker eller for sitt fedreland.
Tross sykdom og tretthet ga
hun ikke opp, hennes liv i disse
årene var et eneste stort offer
som langt oversteg hennes
svekkede krefter.

Hun fikk da også føle det —
etterpå. Etterpå, da «frigjør-
ingen» kom og ingen hadde
bruk for henne lenger. Da hun
skulle tråkkes ned og glemmes.
Da hennes kamp for å bevare
norskdommen var blitt «for-
ræderi».

Cally Monrad levde sine siste
år som en flyktning, uten et
fast hjem, uten andre inntek-
ter enn en liten livrente og det
som hennes få trofaste venner
hjalp henne med. Og til slutt
brøt det sammen over henne,
hun ble innlagt på sykehus og
stod aldri opp mere.

«Cally Monrad er nesten blitt
en myte i vårt land», skrev en
kvinnelig journalist i «Morgen-
avisen» i 1933.

Myter er gjerne selglivede,
selv om de for en tid glemmes.
Og så lenge sang klinger mel-
lom Norges fjell, så lenge vil
myten om Cally Monrads sang
leve.

Dagfinn Gjessing.

Det store spørsmål er imid-
tid hvor lenge amerikanerne vil
finne seg i at engelskmennene
åpent saboterer deres politikk.
USA's blokade av det røde Chi-
na ble virkningsløst takket vær-
re engelskmennene, og nå må
en masse dollar brukes for å
bremse på den kommunistiske
stormilod som går mot Indo-Chi-
na, Burma, Malacka og Indonesia.
Utsuten ble Atlanterhavspakten

Det var Quisling —

forts. fra side 1.

tatt seg for å hindre loven?

Jeg var nemlig så heldig sam-
me dag som tyskerne fra Press-
abteilung hadde diktert den nye
presselov som skulle gjøres gjel-
dende her i landet — å få et
gjennomslag av loven.

Det ble like etter sammenkalt
til et pressemøte i Oslo, hvor
bl. a. jeg deltok. På dette møte
ble mange forhold for pressen
urørt. På møtet ble det bl. a.
besluttet at jeg skulle gjøre en
nenvendelse til Ministerpres-
ident Quisling for å få loven
stanset. Jeg skrev da et bestemt
orev til Quisling, hvor jeg fram-
holdt vårt syn på saken. Dagen
etter fikk jeg telefonoppringning
fra Kanselliseren, at jeg skulle
komme inn til konferanse med
Quisling dagen etter.

I møtet med Quisling på slottet
framholdt jeg pany de uheldige
tilstande innen pressen. Og jeg
framholdt bl. a., at hvis redak-
tørene ikke var avhengige av si-
ne stillinger så ville det ikke
komme ut en eneste avis i Nor-
ge. Quisling kjente det tidspunkt
intet til «loven». Jeg sa ham, at
jeg kunne understreke, at jeg
kjente presseforholdene og me-
ningene innen pressen her i lan-
det meget godt, idet jeg hadde
vært styremedlem i samtlige
presseorganisasjoner. Samtlige
pressetolk ville være i mot den-
ne lov, sa jeg. Og jeg bad ham
innstendig ikke å sette sitt
navn under den nazistiske lov
— ihvertfall ikke før han hadde
hørt presseorganisasjonenes ut-
talelse — som sikkert ville gå
enstemmig i mot loven. Selv
om tyskerne forsøker å trumfe
loven igjennom — sa jeg — så
bør Ministerpresidenten ikke un-
derskrive en slik lov!

Jeg forstår dette, sa Quisling,
og jeg skal ikke underskrive lo-
ven. Stol på mitt ord, sa han.

Og han holdt sitt ord!

Tomteide Lange.

også ikke så lite ov deres inn-
sats og helteggjerninger under
«frihetkampen». Under «treinin-
gen» i N-dalen deltok også noen
stykker fra min bygd. Da kulene
begynte å ruse, ja endog lenge
før, smurte heitene haser, vren-
te av seg uniformen og satte kur-
sen hjemover over dal og fjell.
I dag nenger diplomtet for deres
innsats i kampen for fedreland-
et på veggen i stua hjemme, —
hvis de da ikke allerede har
tjernet det. Jeg kjenner en ung-
gutt, som et par måneder før ka-
pitulasjonen stakk av til Sverige.
En i alle mater bra gutt, men
oppagittet av hassige jøssinger.
Han kom tilbake i 1945 i frem-
med uniform, deltok i vanviddet
ner hjemme sommeren 1945 og
ikk naturugvis sitt «diplom» da
den tid kom. Han forsøkte til å
begynne med å bravere med det-
te, skal jeg si lettvinne, utmer-
kesteegn, rammet det inn og
hengte det til og med på veg-
gen, — i min stue. Han er nem-
lig min sønn. Diplomet er for-
lengt forsvunnet bade fra veg-
gen og omgivelsene, og jeg tør
nesten garantere at hele stasen
er brent. Og uten noen som helst
foranledning fra min side.

En kan gråte blod når en min-
nes tilbake hva som foregikk i
ulykkesåret 1945 og de nærmest
følgende år. De tablet i sin tid
karene derborte i London om
«tre lovløse døgn». Vi fikk tre
lovløse år og enda litt mere, en
tid da NS-medlemmenes liv hang
i en tråd, en meget tynn tråd
til og med til sine tider. Den
brast for manges vedkommende
men stort sett er vi gått gjennom
skjærsilden på en måte som av-
tvinger respekt. Menn av kultur
og oppdragelse lar seg ikke kue
av pøbel og ramp, plukket opp
fra gatens parlament.

Vi går mot lysere tider, på
tross av Berggrav og hans «Fol-
kedom over NS», og hans greske
barn (hvem skal ta seg av alle
de norske NS-barna, hvis forel-
dre er ribbet for alt?) og alle de
andre, med selveste justismini-
ster Gundersen som øverste topp
figur.

Tross all motgang, trengsler
og gjenvordigheter, utplyndring

Merkantilt utdannet mann

søker passende stilling eller arbeide. Alder 41 år, artium, han-
delsgymnasium, college. 17 års forretningsvirksomhet som kor-
respondent, kontorsjef, disponent. Jernvarer, verktoy, maskiner,
Bokholderi, innkjøp, kalkulasjon, salg, reisevant. Engelsk, tysk,
spansk, fransk. B. m. «Alltidlig nr. 172».

kemann — denne gang selveste Oslo-
bispen Berggrav i radioen og etter
hva han sa kom jeg i hvertfall ikke
til å gjøre som garnisonspresten å
melde meg ut av NS.

Mitt medlemskap fortsatte i be-
visetheten om at også jeg måtte være
med å tjene mitt land og folk i næ-
dens stund, så det ikke ble et eneste
kaos og sult ihjel. Jeg mente at så
lenge foten var i «dørsprekken» ble
den ikke slått helt igjen av tyskerne.
Så kom freden, og vi NS menn og
kvinner som har handlet i hellig over-
bevisning ut av vår nasjonale følelse
og fedrelandskjærlighet ble legemlig
og åndelig torturert og kastet i feng-
sel beaktyldt for avik og landsforræ-
deri og dømt uten subjektiv skyld et-
ter tilbakevirkende love. Dette ser
presteskapet og kirken på uten å ta
standpunkt mot urettferdigheten —
bortsett fra noen få prester.

Jeg anser det som et listig trekk
når departementet (staten) formulerer
kirkebønnen slik at Stortinget, Kon-
gens råd og all vår øvrighet har myn-
dighet fra Gud. Den som har stått i
rettsslokalet som tiltalt for landsavik
vet hvor håpløst det hele fortonet seg.
Alt så ut til å være skjematisk ord-
net på forhånd. En skulle dømmes,
det nyttet ikke å forsvare seg — en
burde vite ditten og datten. En bur-
de vite at medlemskap i NS var ulov-
lig selv om 4 høyesterettsdommere be-
nektet dette. En skulle vite at vi var
i krig etter at alle landets stridskref-
ter hadde kapitulert og kapitulasjons-
dokumentet var undertegnet. En skul-
le være villig til å bryte folkeretten i
de avtaler som er fastsatt i Haager-
konvensjonen.

Den gud som gir den verdslige øv-
righet og kirken slike rettigheter, er
ikke min kjærlige og rettferdige Gud
— jeg kjenner ham ikke og jeg kan
da heller ikke finne ham i kirken så-
lenge kirken ikke tar standpunkt mot
urettferdigheten.

Derfor melder jeg meg ut av stats-
kirken.

G. M. B.

og sjikane, har alle disse år vært
en rik tid for oss. Den har svei-
set oss sammen til en ubrytelig
enhet.

En hilsen til alle kamerater og
kjenninger fra oppholdet på Fal-
stad og Vollen krets fengsel.

1046.

B. m. «Allsidig, flink arbeids-
kar nr. 164».

Priklede jordbærplanter

Virkelig sunde, kontrollerte
planter gir stor avling. Flere go-
de sorter, skriv til G. Kristian-
sen, Krøderen. Telefon 15.

Ekteskap

En kjekk, representativ dame,
47 år, 1,65 høi, flink i alle husets
gjøremål, litt formuende, ønsker
bekjentskap med en herre fra
by eller land, gjerne enkenmann
med barn. Interesser: Bøker, mu-
sikk, friluftsliv. Forhenv. N.S.
Billett mrk. «Ekteskap nr. 170»

Gårdsgutt og sveiser eller budeie

får plass fra nå av. Besetning
12 voksne og 8 unge. Lettvint
fjøs med melkemaskin.

Kr. Drengsrud,
Tlf. Røyken 142. Spikkestad st.

Hallo damer.

Enkem. lærer, 49 år — ønsker
bekjenskap med enke eller jente
med gårdsbruk eller form.
Bill. merk. «Tidl. NS nr. 166».

Slåmaskin.

Etter grundig flåing av rett-
svikerne har jeg startet på nytt
med gårdsbruk. Trenger 1 en-
hestes slåmaskin i god stand.
Oppgi merke, alder og prisfor-
langende. Bill. mrk. «Trøndelag
nr. 167».

Kontormann,

eldre, pålitelig, lang praksis, pri-
vat og offentlig, søker stilling
kontor eller butikk, helst bokhan-
del. Bill. mrk. «Arbeidsløs nr.
163».

Skogsarbeide.

Trenger 3—4 mann til tømmerhogst
fra ca. 15. mai. Gode betingelser.
O. S. GUTERUD, Kravik p.o., Nore

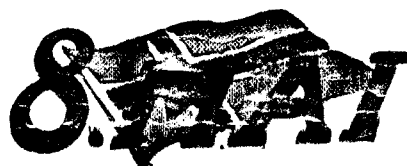
«Sannheten Frigjør»

Boken sendes innb. for kr. 7.50.

Omgående levering, portofritt

hvis beløpet vedlegges bestillin-
gen til:

«8. Mai», Box 41,
Kristiansund N.

Refleksjoner

(Forts. fra side 5)

Og ferden går videre, inntil mr. Dol-lar en svart dag sier stopp. Frillistene er forvarlet. Det, som kommer etter, blir nok intet mindre enn et økonomisk uvær, som Colombi sønner nep-pe vil overleve. —

PRESIDENTENE ROOSEVELTS TRUMANS TIDLIGERE STABSSJEF,

admiral Leahy, har skrevet en bok «Jeg var der», som sikkert vil vekke atskillig røre. Han skriver bl. a.: Å bruke atombomben mot Japan var overflødig, fordi landet allerede var slått. Ved at USA var det første land som brukte dette våpen, har de til-egnet seg en etisk standard som vi har felles med barbarene. «— Ja, men dette passer ikke inn i hetzpropa-gandaen. De fleste virkelige militære sjefer har lenge fordømt denne tra-fikk og de taler beklagende om Hi-roshima. Men de har så lett for å glemme Hamburg og Dresden med fosforbombene og de ti tusener av mennesker som raket omkring i gate-ne som brennede fakler. Inntil døden omsider befridde dem for de val-littige lidelser. I dag vil man helst glemme disse begivenheter, men hi-storien glemmer ikke barbarene, selv-om de so mælerherrer har dømt le-derne for nederlagets armer for krigs-forbrytelser, som på langt nær kan måle seg med deres egne. —

FOR Å HOLDE HETZEN VEDLIKE

i krigspropagandaen har Reuters pressebyrå sendt ut en melding om, at omkring en tredjedel av befolkning-en i Vest-Tyskland fremdeles er an-tijødisk innstilt. Denne påstand ba-seres på en meningsundersøkelse blant 2000 personer i Berlin og Vest-Tysk-land og av disse svarte 77 pct. be-nektende på spørsmålet om de var vil-lige til å gifte seg med jøder. Er tysk-erne virkelig så uforbederlige? Hva skal man så si om forholdene øst for jernteppet? Generalsekretær Jacob Pat i den jødiske arbeidskomite i New York kan fortelle, at det er be-gynt en massedepotering av jøder til Bibir, fordi deres religiøse og kultu-relle holdning ikke er i overensstem-melse med de kommunistiske prin-

Ekspedisjonssjef E. Boyesen —

(Forts. fra side 1)

ordnet fra departementet mot senere trekk i kommunene (skolens) stats-tilskott.

Bestillingene på det antall eksem-plarer som ønskes bes sendt til de-partementet snarest.

R. Skancke.

E. Boyesen

Prester og lærere i hundretall er blitt straffet og fratatt stilling og levebrød for langt, langt mindre enn det herr Boyesen har gjort i okkupasjonstiden.

Nå finner vi imidlertid tiden inne til å stille hr. Boyesen en del spørsmål angående hans virk-somhet etter okkupasjonstiden.

1. Hvem arbeidet sammen med Dem i maldagene 1945?
2. Hvem foretok «utrenskingen» sammen med Dem?
3. Hvilket materiale forelå før «utrenskingen»?
4. Fikk de anklagede adgang til å forsvare seg?
5. Hvem skaffet departemen-tet materiale?
6. Ble dette materiale sendt påtalemyndighet og dom-mere? Forsvarere?

7. Var det Nygaard og Norum som ga opplysningene? Var det også rådmennene Hel-land og Platou?
8. Var disse menn enige med departementet i framgangs-måten?
9. Var det noen som ble sus-pendert uten å være blitt hørt først?
10. Ble noen som søkte departe-mentet i egen sak avvist?
11. Har departementet før 9. mai 1945 også stått i for-bindelse med angivere fra lærerhold uten å gjøre de anklagede oppmerksom på dette?

Vi går ut fra at departemen-tet med stor glede vil benytte denne anledning til å legge alle kort på bordet. Disse folk (f. eks. Boyesen og Fostervoll) som har så mange menneskers framtid og skjebne på sin samvittighet må vi nå gå ut fra er interessert i å vise at de i alle tilfeller har utvist den ytterste grad av sam-vittighetsfullhet, og vært uten affektpåvirkning.

Rettsviket blir pyntet - -

(Forts. fra side 2.)

Saken avvist av Høyesteretts kjøremålsutvalg uten begrun-nelse.

Samtlige disse må ansees a-b-solute passive. De har sittet i fengsel (ca. 10 måneder) eneselle og i konsentrasjonsleir i ca. 4½ år, (nr. 9 i nøyaktig 56 måneder), svarende til en dom på ca. 7 år etter 2/3 soning.

10. Medlem fra høsten 1940 til til jul 1941. Bot kr. 800 plus rettighetstap.
11. Medlem noen få dager, til jul 1941. Bot kr. 500 plus rettig-hetstap.
12. Medlem fra høsten 1941 til jul samme år. Forelegg: Bot og erstatning kr. 12 000. Fri-funnet i herredretten.
13. Ikke medlem. Meldte seg inn i NS, men gikk ut før inn-meldelsen kom til fylkesföre-ren. Forelegg: Bot og erstat-ning kr. 20 000.

«glemt» at dette rundskriv eksisterte. Det har ihvertfall ikke hatt innvirkning på ovennevnte saker. Det har muligens lidd samme skjebne som kapitula-sjonskontrakten, at de angjel-dende myndigheter har «glemt» at de har sett den.

Skulle noen av påtalemyndig-hetene ønske mitt navn og adr. kan de få det hos redaktøren. — Jeg står også til tjeneste med navn og adr. på ovennevnte om de samme myndigheter ønsker å kontrollere mitt utsagn.

En av Englands-farerne.

Skamflekken på rettskulturen

Til minne om tiårsdagen for

Se til Norge —!

Om den sidste tids økonomis-ke utvikling i Norge skriver «Nationaltidende»:

«Hvad er sket i Norge bekræfter saaledes en gammel Erfaring at man kun i en begrænset Tidsperiode kan tilsløre det økonomiske Livs primi-tive Kendsgjerninger ved Indgreb fra Statens Side. Før eller senere, men som Regel ret hurtigt, slaar den bar-ske økonomiske Virkelighed igjennem alle kunstige politiske Foranstaltnin-ger og stiller Samfundet over for at skulle vælge mellem Sammenbrud og Helbredelse gennem Sparsommelig-hed og øget Produktion.

Ogsaa en anden Ting ser man af de sidste Dages Begivenheder i Norge: at Regeringens Beslutning er kom-met som en Overraskelse for de fle-ske, «som lidt af et Chok». Chok-Be-handlingen er imidlertid aldrig af det gode i det politiske og økonomiske Liv. Konstant at stille Borgerne over for Kendsgjerningerne og at vænne dem til at se dem i Øjnene uden at gøre sig Illusioner, tillader en meget roligere Udvikling og hindrer Ophob-ning af unødvendig Bitterhet og For-urettelsesfølelse, naar nødvendige Ned-skæringer skal foretages.»

Husk

at ved en annonse i «8. MAI» rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeide el-ler når De selv ønsker arbeidere eller funksjonærer.

Husk kontingenten

LANDSSVIKOPPGJØRET

Av statsråd Johan E. Møllbye

Den hederskronede bondehøv-ding, statsråd Johan E. Møllbye skriver i Morgenbladet nr. 75/50:

Enkelte av dette blads lesere vil kanskje minnes at jeg utover høsten 1945 i Morgenbladet skrev et par artikler om dette med en

Ekspløsjonsulykken

(Forts. fra side 1)

med den nødvendige tillatelse om at saksdokumentene kunne sen-des til lensmannen i Kinn, og hvor Djupevik fikk anledning til å lese de rapporter som var framkommet i saken.

I følge politimesterens rapport 8/9 —45, viser det seg at det var politimesteren i Fjordane som hadde gitt ordre til at 10 vareteksfanger skulle uttaks til å være med på å senke ammu-nisjonen.

Politimesteren skriver:

«Lørdag formiddag den 1. sep-tember møtte sersjant Østby opp på mitt kontor. Han fortalte at han sammen med en engelsk sersjant forestod borttransporteringen av tid-ligere tysk ammunisjon i Fløre-di-striktet. En båt lå lastet med am-munisjon ved Fugleskjærkalen i Fløre, og det var meningen å gå fra kalen samme dag kl. 14 for å lempe ammunisjonen overbord på dypt vann.

Han anmodet meg om å stille 10 landssvikfanger til disposisjon for arbeidet som ville ta omtrent 8 ti-mer.»

På politimesterens forespørsel om arbeidet medførte særlig risi-ko, erklærte Østby, at det gjorde det ikke. Av politimesterens rap-port fremgår det også, at den ammunisjon som skulle senkes, bestod hovedsakelig av gevær-ammunisjon og granater som var regnet for mindre farlig, men det var også noen kilo «sabotasje-stoff» som måtte regnes for far-lig.

Politimesteren gir også opplys-ning om at sersjant Østby og engelskmannen hadde arbeidet i Bergensdistriktet i lengere tid, og at de fra Bergen Politikam-mer hadde fått utlånt landssvik-fanger (varetektsfanger) til ar-

beidet — opptil 40 stykker på en gang.

Politimesteren forteller også, at før han ga ordre om at fanger skulle delta i arbeidet, ville han forelegge saken for distriktspo-litisjefen i Bergen. Men da han ikke traff denne hjemme, søkte han å få forbindelse med politi-inspektøren. Han var også borte, imidlertid fikk politimesteren fatt i adjutanten, som mente, at hvis politimesteren fikk erklær-ing fra de militære om at det ikke var noen særlig risiko, så skulle det ikke være verre å bru-ke landssvikfanger enn andre folk til arbeidet.

Da politimesteren tidligere av sersjant Østby hadde mottatt melding om at arbeidet ikke med-førte noen særlig risiko, fant han at han kunne gi ordre om å bruke 10 fanger, og det ble utkommandert fortrinnsvis ugif-te fanger. Senere viste det seg at det var bare 8 ugifte arbeids-føre — slik at en gift også ble tatt med.

I følge de opplysninger Johan Djupevik kommer med, skal de frontkjempere som ble tatt ut ha protestert mot den skjødde-løse behandling av ammunisjo-nen under innlastingen. Først ble store sprengbomber lagt underet i lasten, og ovenpå disse ble lagt all slags ammunisjon. Da frontkjemperne protesterte ble de truet med represaller.

Videre kommer Djupevik med den oppsiktsvekkende opp-lysning, at de som var med ved innlastingen, tok seg plut-selig permisjon, slik at de ikke ble med ut for å droppe lasten.

«Var det fordi de fryktet en katastrofe? spør Johan Djupe-vik, og i den melding han har sendt oss om katastrofen skri-ver han:

«Vi får ikke klarleik i det-te utan rettsleg undersøking. Og det skulde være rimeleg at justisdepartementet som høg-ste juridiske styresmakt — vilde ha interesse av å få klar-lagt kor ansvar ligg — —»

«Ikke noko har såra meg meir enn uvissa om det var etter lovleg makt og mynde at

4000 personer i Berlin og vesttyske land og av disse svarte 77 pst. be-
nektende på spørsmålet om de var vil-
lige til å gifte seg med tyske menn.
erne virkelig så uforbederlige? Hva
skal man så si om forholdene øst for
jernsteppet? Generalsekretær Jacob
Pat i den jødiske arbeidskomite i
New York kan fortelle, at det er be-
gynt en massedeportering av jøder til
Sibir, fordi deres religiøse og kultu-
relle holdning ikke er i overensstem-
melse med de kommunistiske prin-
sippene. Til Israel får de ikke reise, da
bolajevikene betrakter denne nye sta-
ten som en amerikansk koloni.

Men disse overgrep som i høy grad
strider mot de mest elementære men-
neskerettigheter, tales det lite om.
Det er jo papa Ivan, som stiller med
sakene derborte, og dermed er all-
ting sagt. Da er det lettere og min-
dre risikabelt i hvertfall inntil videre
å fortsette hamringen og sjikanen av
de fæle tyskerne, som ikke engang
vil gifte seg med jødene. Forøvrig
trodde vi, at tyskerne hadde utryd-
det alle jøder i Russland, Polen og
Tyskland, så spørsmålet ikke skulle
være aktuelt. Det er noe her som
ikke stemmer. Kanskje er det kom-
met noen glissende sannhetakorn i
propagandamaskineriet. —

DET ER IMIDLERTID LETT Å HANE EN SLAGEN FIENDE

og den sporten trives godt i Helte-
Norge. Men det kan komme andre
ider. Her bare: Den øst-tyske uten-
riksminister Georg Dertinger, en av
svans menn, kunne forleden dag i en
stor tale love tyskerne en ny «stor-
het», hvis de bare er så kloke, at de
stiller seg på Sovjets side. Da ville
besettselsetroppene bli trukket tilba-
ke og landet ville få sin suverenitet
og komme på vennskapsfot med de
nasjoner som styrer en tredjedel av
verden. Uttalelsen har vakt ubehage-
lig oppmerksomhet og engstelse og fra
vestlig hold klages det over, at Ivan
blåser liv i de mørkeste sider av tysk
nasjonalisme for å utnytte det til eg-
ne formål. Selvsagt — i krig er alt
tillatt uten dumhet — og dumme er
hverken russerne eller østtyskerne. —
Men — skulle ulykken være ute en-
nå engang, vil nok ikke herr Ivan
betenke seg på å sende østtyskerne
til Norge for å holde oppgjør. Vi vå-
ger ikke å tenke denne tanke til-
ende. —

«8. Mai»

Postgiro:

Kontonr. 818 27

- rettighetstap.
11. Medlem noen få dager, til jul
1941. Bot kr. 500 plus rettig-
hetstap.
12. Medlem fra høsten 1941 til
jul samme år. Forelegg: Bot
og erstatning kr. 12 000, Fri-
funnet i herredsretten.
13. Ikke medlem. Meldte seg inn
i NS, men gikk ut før inn-
meldelsen kom til fylkesfor-
ren. Forelegg: Bot og erstat-
ning kr. 30—35 000. Idømt
rettighetstap av herredsret-
ten men forøvrig frifunnet.
14. Medlem visstnok fra høsten
1940 til jul 1941. Dømt av
herredsretten, men husker
ikke dommen nøyaktig.
15. Medlem visstnok fra høsten
1940 til jul 1941. Dømt av
herredsretten men husker ikke
dommen nøyaktig. Dømt
av Høyesterett i siste halvår
1949 til å betale kr. 100 000
plus de store økonomiske tap
vedkommende har lidd, både
under sin lange internering
og etterpå ved de restriksjo-
sjoner, som han har vært
gjenstand for.

Samtlige disse nr. 10 til 15 er
som de første 1—9 å betrakte
som absolutt passive, likesom de
samtlige er gått ut av NS før
den påberopte dato 22. januar
1942 og samtlige disse har sittet
i fengsel og konsentrasjonsleir i
England og Norge i ca. 4½ år.

Dette er holdbarheten i herr
L'Abbe Lunds påstand.

Professor dr. jur. Johs. Ande-
næs skriver i sin artikkel «Opp-
gjør med oppgjøret» i Aftenpo-
sten for lørdag den 27. novembe-
r 1948:

«De aller fleste passive NS-
medlemmer som meldte seg ut
før den første landssvikanord-
ning av 22. januar 1942 har nei-
nlig fått sin sak avgjort med en
påtaleunntatelse. Det er en prak-
sis som fikk offisielt uttrykk al-
lerede i et rundskriv fra riksad-
vokaten fra november 1945 om
at det ikke skulle reises tiltale
i slike saker uten at spørsmålet
var forelagt riksadvokaten.»

De her nevnte dommer er av-
sagt til forskjellige tider fra
1946 og til siste halvdel av 1949
og på forskjellige steder i landet
og av forskjellige dommere og
med forskjellige forsvarere, uten
at noen har lagt fram eller på-
beropt seg det av herr professo-
ren anførte rundskriv fra riks-
advokaten. For meg ser det ut
som de forskjellige dommere,
statsadvokater, ja til og med
riktadvokaten og Høyesterett har

seg star også til tjeneste i
navn og adr. på ovennevnte om
de samme myndigheter ønsker å
kontrollere mitt utsagn.
En av Englands-lærerne.

Skamflækken på rettskulturen

Til minne om tiårsdagen for
9. april 1940 skriver det svenske
blad «Dagsposten» bl. a. følgen-
de:

«Händelseförloppets fulla klar-
läggande är emellertid nu, tio år
efteråt, av betydelse främst där-
för att det skulle bidra till att
bemästra den förföljelseanda,
som under de fem åren efter 1945
i så hög grad tillåtit att sätta
sin prägel på det offentliga livet
både i Danmark och Norge. Vad
som i detta hänseende skett är
en bestående skamfläck på dansk
och norsk rättskultur. Detta är
tyvärr ej något överord. San-
ningen av detta påstående er-
kännes nu öppet på ansvarskän-
nande håll i bägge länderna och
inses i tyshet av många fler. En-
dast en fullständig återställelse
av rätten skulle kunna delvis ut-
plåna denna skam. På ett värdi-
gare sätt kunde tioårsminnet av
den 9. april 1940 icke firas i Dan-
mark och Norge än genom en
allmän amnesti för vad som i så
många fall med grov orätt kal-
lats svek mot fosterlandet.»

Minnedag

Følgende uærbødige petit er hentet
fra Dagbladet 8. april:

«Da de tyske krigsskipene etev-
net opp Oslofjorden den 9de april
1940 ble det gjort seig motstand
fra Bolærne. Her var major Hans
Ringe sjef. Det er den samme ma-
jor Ringe som Dagbladets lesere vil
huske fra hans ypperlige artikler
her i bladet under titlen: «Hvorfor
skjot ikke Måkerøy?»

For ikke så lenge siden ble det
delt ut ordenadekorasjoner til dem
som utmerket seg dengang. Blant
annet fikk daværende major Enger
belønning for sin innsats på Bo-
lærne og Rauøy. Merkelig nok —
for Rauøy ga opp, og det var
Ringe som hadde æren for kam-
pen på Bolærne.

Men han ble forbigått. Formo-
dentlig slett ikke fordi han hadde
skrevet i Dagbladet. Men hvorfor?»

LANDSSVIKOPPGJØRET

Av statsråd Johan E. Mollbye

Den hederskronede bondehøv-
ding, statsråd Johan E. Mollbye
skriver i Morgenbladet nr. 75/60:

Enkelte av dette blads lesere
vil kanskje minnes at jeg utover
høsten 1945 i Morgenbladet skrev
et par artikler om dette med en
avsluttende artikkel «Vårt indre
oppgjør» i bladets kronikk 8. no-
vember samme år. Jeg gjennom-
gikk her først hva som allerede
var skrevet om saken, først av
advokat Gerhard Holm og Bots-
fengslets mangeårige direktør
Hartvig Nissen, begge ikke lenge
etter avgått ved døden, men også
av andre som professor, dr. med.
Langfeldt, dr. jur. Astrup Hoel
og jur.-professor Skeie som samt-
lige hadde sine store betenkelig-
heter ved den i 1944 innførte
landssvikordning. Jeg nevnte
her fra direktør Nissens brosjyre
«Straffen og landssvikene», —
hvordan denne landssvikordning
hadde innført tre helt nye straf-
fer, nemlig tvangsarbeid, tap av
almen tillit og begrenset rettig-
hetstap. Om tillitstapet uttalte
direktøren at det er en meget al-
vorlig straff med vidtrekkende,
ofte helt ødeleggende følger for
den dømte og hans families øko-
nomiske og sosiale stilling i nu-
tid og fremtid. Dr. jur. Astrup
Hoel hadde noe tidligere frem-
holdt at det er vår borgerlige
straffelovs alminnelige regler,
supplert med bestemmelsene i
den militære straffelov, således
som vi kjenner dem fra før kri-
gen, som alene på rettsgyldig
grunn kan legges til grunn for
det forestående oppgjør. Og
konsekvensen av mine artikler
var den, at det burde bevilges
grid (amnesti) til alle dem som
bevislig intet ondt hadde gjort.

Alle disse advarsler fra frem-
ragende jurister og sakkyndige
hadde imidlertid tilsynelatende
ingen virkning. Vår høyeste dom-
stol, Høyesterett, hadde jo alle-
rede i august med 7 mot 4 stem-
mer avgjort at det alminnelige
medlemskap i NS — dvs. med-
lemskapet som sådant — var bi-
stand til fienden etter straffe-
lovens § 86, og vår landssvik-
ordning bygde på denne retts-
oppfatning.

Her kunne det straks sies at
vår høyeste domstol ved denne
bestemmelse hadde fjernet seg
fra den alminnelige rettsbevisst-
het. Og jeg kan ikke forstå annet

enn at Høyesteretts flertall her
alt for meget har latt seg påvir-
ke av den sterke opinion i Oslo.
Hadde de hatt større kjennskap
til oppfatning og forhold utover
landsbygden, så var neppe en
sådan skjebnesvanger avgjørelse
truffet. Hvor mange var det ikke
som allerede ved NS-partiets
dannelse i 1933 var blitt medlem-
mer, tiltalt av de mange virke-
lige gode poster i dette første
program. Hos så mange bunnet
det også i uro og misnøye over
den måte hvorpå vårt forsvar
var forsmått og misligholdt. Høye-
steretts avgjørelse har gjort at
tusener av bra nordmenn, som
under de uklare forhold utover
sommere og høsten 1940, lot sitt
medlemskap bli stående eller
fornytt det uten bevisst vilje til
svik eller lav vinning, ble truk-
ket inn i landssvikoppgjøret og
gjorde at dette svulmet opp til
fullstendig uoverskuelige dimen-
sjoner og trakk ut i 4—5 år iste-
denfor de forutsatte 2 år. Dette
at landssvikoppgjøret på dette
grunnlag ble trukket slik ut i
bredden, mens samtidig mange
mennesker, som på annen måte
hadde skaffet seg fordel av krigs-
og okkupasjonstilstanden gikk
helt fri, har skapt uendelig me-
get av bitterhet og mistro til rett
og rettfærdighet i dette store
samfunnsoppgjøret.

Jeg forstår ikke annet enn at
det må være en plikt og opp-
gave for vår nasjonalforsamling
snarest mulig å ta det hele opp-
gjør under behandling således
som professor Skeie og også ad-
vokat Sterri har foreslått. Leser
man Skeies kloke betraktninger
i juli 1945 i hans brosjyre
«Landssvik» er det både påfal-
lende og beklagelig at denne vår
ganske sikkert betydeligste jurist
er satt helt utenfor det viktigste
rettsoppgjør vårt samfunn har
stått overfor. Når alt kommer til
alt var vel ingen mer skikket til
å delta i tilretteleggelsen enn
han med sin juridiske innsikt,
sin nasjonale innstilling og sitt
kloke skjønn med sikre røtter i
norsk jord. Skeie fremhevet
straks det gamle ord: «Den som
vil hemna all sin harm, han
gjør sig vesall og arm». Og det
ord gir fremdeles grunn til etter-
tanke.

Johan E. Mollbye.

sendt oss om katastrofen skri-
ver han:

«Vi får ikke klarhet i det-
te utan rettsleg undersøking.
Og det skulde være rimeleg at
justisdepartementet som høg-
ste juridiske styresmakt —
ville ha interesse av å få klar-
lagt kor ansvaret ligg — —»

«Ikke nok har såra meg
meir enn uvissa om det var
etter lovleg makt og mynde at
ordren var gjeven, eller om
det var misbruk av makt som
gjorde at sonen min og ka-
meratane hans fant døden i
utrensmål — sannsynlig både
av uvettug innlasking av lasta
og litt for tung dønnling —»

I politimesterens rapport fram-
går det også, at det ble satt ned
en norsk-alliert militær kommi-
sjon, som skulle undersøke årsa-
ken til ulykken. Fjordane Politi-
kammer henvendte seg til kom-
misjonen for å få en rapport om
resultatet av undersøkelsen. Po-
litikammeret fikk imidlertid den
beskjed at «kommisjonens arbei-
de ikke er tilgjengelig for politi-
kammeret —»

Uansett det resultat kommi-
sjonen var kommet til, så hadde
iallfall norske myndigheter an-
svar overfor de mennesker de
hadde sperret inne, og ansvaret
ligger på de menn som beordret
fangene til dette livsfarlige ar-
beide.

Alle politiembetsmenn hadde
kjennskap til hvordan varetekts-
fanger skulle behandles. Og den
24. august — god tid før kata-
strofen fant sted ved Florø, had-
de daværende justisminister Joh.
Cappelen uttalt:

«De (fanger) er ikke straff-
fanger, — soner ikke straff, jfr.
Grunlovens bud om at ingen kan
straffes uten etter dom. De har
krav på å behandles som andre
varetektsfanger, — anstendig
og i overensstemmelse med lo-
ven. Det er det gått ordre om
og den er blitt innskjerpet —»

Men til tross for denne inn-
skjerpelse ga politiembetsmenn
både i Bergen og Florø ordre om
at varetektsfanger skulle utkom-
manderes til livsfarlig arbeid —
mot de utkommandertes protest.

Vi går ut fra at justisminister
Gundersen også tar med denne
krigsforbrytelse i den redegjør-
else han har bebudet å legge
fram for Stortinget.

Løssalgpris 25 øre

Opplag 10,300

Nordmørspostens Trykkeri